

Vlaanderen
is natuur

Jaarrapport

Agentschap voor Natuur en Bos

AGENTSCHAP
NATUUR & BOS

2017

Inhoud

1. Inleiding	4
2. Uitvoering van de beleidsdoelstellingen	5
2.1 SD 1. Het ANB draagt bij tot de verhoging van de biodiversiteit in Vlaanderen	5
OD1.1.	7
OD1.2	10
OD1.3	16
2.2 SD 2. Het ANB verhoogt de beleving van natuur	17
OD2.1	19
OD2.2	23
2.3 SD 3: Het ANB valoriseert de waarde van natuur en maakt ze zichtbaar voor de maatschappij	26
OD3.1	26
OD3.2	29
OD3.3	32
OD3.4	26
3. Organisatieontwikkeling in functie van de noden van de maatschappij	34
3.1 Innovatie	34
3.2 Handhaving	37
3.3 Kennisdeling en vorming	38
3.4 Personeel en organisatie	40
3.5 Logistiek management	45
3.6 ICT – Radicaal digitaal	46
3.7 Communicatie	47
3.8 Financieel management	50
3.9 Regelgeving	50
3.10 Maatschappelijk verantwoord ondernemen	52
4. Regeringsafspraken	54
4.1. Aanbevelingen Audit Vlaanderen	54
4.2. Aanbevelingen Rekenhof	54
4.3. Opvolging kerntakenplan	54
4.4. Opvolging besparingen	54
5. Bijlagen	55
5.1. Kencijfers en indicatoren ANB	56
5.2. Rapportering kerntakenplan ANB	60
5.3. Besteding budgetten	62

Woord vooraf

Iedereen het bos in !

Ja, wij sturen de Vlaming het bos in. We sturen je het bos én de natuur in. Want dat is de missie van het Agentschap voor Natuur en Bos. Wij sturen je joggen, fietsen, spelen, kamperen, vissen en zoveel meer. We willen je de rijke Vlaamse natuur doen beleven. We sturen je wandelen. Letterlijk. Want figuurlijk reiken we je de hand. Door projecten samen uit te werken, adviezen te geven en vergunningen te verlenen die ervoor zorgen dat we samen de natuur in Vlaanderen vooruit helpen.

Ook in 2017 brachten wij de natuur dichterbij de mensen en omgekeerd. Zo'n 2.000 hectare natuur kreeg een duidelijk plan om de recreatie in goede banen te leiden. De teller staat nu op 38.500 hectare. En de Vlaming is daar blij mee: meer dan 90 % van de bezoekers toonde zich zeer tot uitermate tevreden over de domeinen van het Agentschap voor Natuur en Bos. Ook het aantal speelzones nam in 2017 een hoge vlucht. In bijna negen op tien Vlaamse gemeenten kunnen kinderen nu hun hartje ophalen in één of meer speelzones, samen goed voor 7.000 voetbalvelden speelnatuur. De natuur als eindbestemming, ook dat kan sinds vorig jaar: de begraafplaats Rekem werd een pilootproject voor een natuurbegraafplek. In de Hoge Rielen, in het Buggenhoutbos en in Hazewinkel – Het Broek knipten wij het lint door van een nieuwe 'natuurloop', een permanent loopparcours langs unieke natuur. Het is maar een greep uit de vele realisaties waarmee we mens en natuur dichterbij elkaar brachten.

Die natuur moet dan wel van voldoende kwaliteit zijn. Ook daar timmeren wij aan de weg. Met ambitieuze projecten zoals het Sigmaplan, het Europees Natura 2000-programma willen we onze Vlaamse natuur beschermen en ontwikkelen. Voor de realisatie van de Europese Natuurdoelen keurden we in 2017 een recordaantal van 53 projecten goed, voor ruim drie miljoen euro. Subsidies die partners helpen om onze unieke Vlaamse topnatuur te beschermen. Vlaanderen mag ook fier zijn op de erkenning van de best beschermde delen van het Zoniënwoud als Unesco-werelderfgoed.

Wij exploreren de natuur niet alleen, wij exploiteren haar ook. In belangrijke mate is dat de taak van Natuurinvest, de business partner van ANB, samen met tal van andere actoren, zoals gemeenten, provincies, intercommunales en bedrijven. Elk jaar verkopen wij 200.000 m³ hout, wij baten 49 locaties uit midden in de natuur. De 50 hectare grote museumtuin van Gaasbeek opende in 2017 permanent zijn deuren, in het eerste seizoen vonden 10.000 bezoekers de weg.

Als het een tweede natuur wordt van de Vlaming om de natuur op te zoeken, dan is één van onze belangrijkste opdrachten geslaagd. Klop gerust bij ons aan om de weg te vinden. We sturen je heus het bos niet in. Of toch?

Marleen Evenepoel
Administrateur-generaal

1 Inleiding

Dit jaarrapport geeft een beeld van de resultaten die het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) neerzette in 2017, als uitvoering van het Ondernemingsplan 2017. Het Ondernemingsplan 2017 vormt de doorvertaling van de beleidsbrief Omgeving 2017, de beleidsnota Omgeving en het Regeerakkoord 2014-2018 in de werking van het ANB.

De beleidsmatige werking van het ANB concentreert zich rond drie strategische doelstellingen, elk verder uitgewerkt in operationele doelstellingen. De uitvoering ervan gebeurt zowel projectmatig als via reguliere processen.

Daarnaast wordt in dit jaarrapport aangegeven op welke manier het ANB zichzelf in 2017 verder uitbouwde tot een efficiënte, klantgerichte en performante organisatie, zich hierbij richtend op de noden van de maatschappij.

In de volgende hoofdstukken volgt een greep uit de verwezenlijkingen in 2017, telkens aangevuld met gedetailleerde resultaten en mijlpalen in tabelvorm.

Tot slot wordt een overzicht gegeven van de uitvoering van de generieke doelstellingen die door de Vlaamse regering zijn opgelegd: opvolging van de aanbevelingen van Audit Vlaanderen en van het Rekenhof, besparingen en kerntakenplan.

2 Uitvoering van de beleidsdoelstellingen

2.1 SD 1. Het ANB draagt bij tot de verhoging van de biodiversiteit in Vlaanderen

Ter realisatie van de Europese instandhoudingsdoelen (verder IHD) werd het Vlaamse Natura 2000-programma opgesteld, waarin de taakstellingen, maatregelen en het budgettair kader hiervoor, worden gebundeld. Dit Vlaamse Natura 2000-programma werd na de verwerking van de opmerkingen ten gevolge van het openbaar onderzoek definitief goedgekeurd. De uitvoering van de 36 acties is gestart.

De soortenbeschermingsprogramma's voor 3 vissoorten (rivierdonderpad, kleine modderkruiper en beekprik), vloedmeesterpad, grauwe klauwier en hazelmuis werden goedgekeurd door de minister op 11 december 2017. Drie S-IHD-besluiten (Specifieke instandhoudingsdoelstellingen) voor Vogelrichtlijngebieden (Antwerpen Linkeroever, Peer en Kuifeend – Opstalvallei) zijn definitief goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Het S-IHD-besluit voor de IJzervallei is voorgelegd aan de minister.

De wijzigingen aan het Instandhoudingsbesluit, meer bepaald optimalisaties van de inhoud van het mana-

gementplan Natura 2000, werden definitief goedgekeurd. De opmaak van de 36 managementplannen Natura 2000 met zoekzones is lopende, met als volgende stap het organiseren van openbare onderzoeken.

In het gecontroleerd overstromingsgebied in Kruikeke werd een gebied van 162 ha afgewerkt en onder getijdewerking gebracht. Dit werd feestelijk ingehuldigd op 25 juni. Ook in het kader van het geactualiseerd Sigmaplan werd een aantal gebieden verder afgewerkt. Op de Dijle ter hoogte van het Zennegat werd 62 ha getijdenatuur ingericht. Er werd verder gewerkt aan de realisatie van leefgebieden en habitats:

- Kalkense meersen: 30 ha leefgebied kwartelkoning en 3 ha leefgebied porseleinhoen;
- Durme: 60 ha leefgebied kwartelkoning, porseleinhoen en woudaap;
- Nete: 15 ha leefgebied kwartelkoning en bever en in het meest stroomafwaartse stuk ook recreatieve inrichting.

Ook diverse andere projecten ondersteunen de realisatie van deze doelstelling, met name LIFE BNIP, LIFE Scalluvia, LIFE Sparc, LIFE+ Together, Life+ Keiheuvel – De Most en Interreg Grenspark Groot-Saeftinghe.

Het ANB is de trekker van het LIFE BNIP-project. Dit is een samenwerking met federale, Vlaamse en Waalse partners. Het draagt bij aan de realisatie van delen van het Vlaams Natura 2000-programma, zoals de voorbereiding van het programma zelf en de Natura 2000-managementplannen, de uitbouw van een datasysteem en monitoringtools, de capaciteitsopbouw binnen het ANB en bij de stakeholders, het overleg met stakeholders, de opmaak en uitvoering van soortenbeschermingsprogramma's en de communicatie over Natura 2000.

Bij LIFE+ Scalluvia is de basisinrichting afgewerkt en werd een projectverlenging verkregen om in 2018 de verdere verfijnde afwerking te doen in functie van alluviaal elzenbroekbos en mesotrofe wateren. Bij het Interregproject Grenspark Groot-Saefthinge werd de opmaak van natuurbeheerplanning opgestart, werden de nodige voorbereidingen voor inrichting op het terrein getroffen en werd een ruime samenwerking opgestart met landbouwers rond landbouwteelten die de foerageermogelijkheden voor bruine kiekendief verhogen.

Voor zowel LIFE+ Together als LIFE+ Keiheuvel – De Most werd een verlenging bekomen zodat in 2018 tot afwerking van acties gekomen kan worden met het oog op ontwikkeling en herstel van heide- en landduinhabitat, zuurminnend eikenbos, elzenbroekbos en laagveen. LIFE+ Together realiseert daarbij eveneens bijkomend leefgebied voor de aanwezige populatie gladde slang.

Het LIFE-project SPARC werd definitief goedgekeurd. De focus van dit project ligt op de realisatie van getijdenatuur en op de draagvlakontwikkeling daarvoor. Het ANB is leidende partner. Innovatief is het gegeven dat het project SPARC wordt gefinancierd vanuit het LIFE+ Climate Action subprogramma.

In het kader van het LIFE OZON-project werd een reeks ontsnipperingsmaatregelen gerealiseerd, waarvan het meest bekende het – nog in opbouw zijnde – ecoduct over de R0 is.

De soortenbeschermingsprogramma's voor de grauwe kiekendief, de hamster, de knoflookpad, de gladde slang en de roerdomp werden uitgevoerd met inzet van verschillende instrumenten, zoals beheersovereenkomsten, investeringssubsidies, Europese projecten, natuurinrichtingsprojecten en –werken, het Sigmaproject, en een kweekprogramma voor de hamster. Dit laatste gebeurt in samenwerking met Nederland.

Ook de investeringssubsidies Natuur werden ingezet om unieke Vlaamse topnatuur te creëren en te beschermen. In 2017 werd een recordaantal van 53 projecten goedgekeurd, goed voor een totaal subsidiebedrag van ruim 3 miljoen euro.

Deze doelstelling wordt ook mee gerealiseerd door een groot pakket aan regulier beleid, o.a. inzake advisering vergunnings- en erkenningsdossiers, bestrijding van exoten, vorming en sensibilisatie, en onderhouds- en inrichtingswerken.

De uitvoering van onderhouds- en inrichtingswerken in de ANB--domeinen zit ingebed in de reguliere werking van de entiteit Operationeel Terreinbeheer. Onderhoudswerken worden uitgevoerd voor het behoud en verbetering van bestaande aanwezige biodiversiteit, Europese habitats en soorten, belevingsinfrastructuur,...

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de meest uitgevoerde werken, met IHD-link:

Type opdracht	Toelichting
Maai-beheer, incl. afvoer maaisel	Kwaliteitsverbetering honderden hectaren graslandhabitats en leefgebieden.
Heide- en bosrandenbeheer	Kwaliteitsverbetering diverse heidehabitats en leefgebieden. Naast puur onderhoudsbeheer worden met deze opdracht ook habitats in slechte staat in grotere heidecomplexen hersteld.
Heidebeheer militaire domeinen	Kwaliteitsverbetering diverse heidehabitats en leefgebieden. Naast puur onderhoudsbeheer worden met deze opdracht ook habitats in slechte staat in grotere heidecomplexen hersteld.
Begrazingsbeheer	Kwaliteitsverbetering diverse heide- en graslandhabitats en leefgebieden
Exotenbestrijding	Kwaliteitsverbetering diverse boshabitats door verwijderen exoten.
I.s.m. sociale werkplaatsen	Kleine ingrepen ter kwaliteitsverbetering van habitats en leefgebied en ter verbetering van de beleving.

De inrichtingswerken werden uitgevoerd met de focus op de realisatie van IHD en beleving.

IHD-realisaties:

- Zwinuitbreiding
- Binnenduinen Knokke: inrichting van de Hazegrasduinen (15,3 ha)
- Kampveld: ecologische inrichting en ontsluiting
- Herinrichting Wolfspuiten te Dilbeek
- Ontgronding in Vlaams Natuurreservaat de Duivelskuil (Beerse) ten voordele van habitat 4010
- Herstel van landduinhabitat in het natuurreservaat Zwart Water te Lichtaart
- Inrichting vleermuisbunker te Meerdaal
- Straalmolen: realisatie leefgebied Roerdomp, project i.s.m. VMM
- Herbebossing van Hertberg-west en De Beeltjes

Realisaties in kader van onthaalverbetering:

- Klaverberg
- Zwin
- Meerdaalwoud
- Zoniënwoud
- Meetshovenbos
- Stadsbossen Hasselt
- Inrichting stadsbossen Roeselare
- Kampveld ecologische en recreatieve ontsluiting

OD1.1. Het ANB ontwikkelt en implementeert een biodiversiteitsvisie als invulling van de EU-strategie

Regulier beleid	Resultaat 2017
Verlenen van adviezen, het goedkeuren van vergunningen en beheerplannen en het verlenen van subsidies	Aantal ingeschreven advies- en vergunningsdossiers: 7088.
Adviseren van ruimtelijke planningsprocessen van derden met betrekking tot de impact op natuur Deelname aan het AGNAS-proces	Aantal ingeschreven RUP's (Ruimtelijk Uitvoeringsplan): 163. <ul style="list-style-type: none"> ○ Het ANB is momenteel actief betrokken bij in totaal een 20 RUP's. Betrokkenheid slaat op aanleveren gegevens en basisteksten, overleg in RUP-team, participatie aan infomarkten bij openbaar onderzoek. ○ Op overkoepelend niveau is het ANB actief betrokken bij overleg met middenveld en kabinetten via het Coördinatieplatform-AGNAS (Afbakening van de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur).
Jaarlijkse uitbreiding van de oppervlakte effectief natuurbeheer met 3000 ha	Zie Kerncijfers en indicatoren
Opvolgen van Europees beleid	De Europese Commissie keurde op 27 april het actieplan (2017-2019) goed voor optimalisatie van de implementatie van Natura 2000- en de EU- biodiversiteitstrategie. De uitvoering van de acties gebeurt in hoofdzaak via het Vlaams Natura 2000- programma.

Projecten	Status	Resultaat 2017
Opmaak plan van aanpak voor de opmaak van een biodiversiteitsvisie op Vlaams niveau	op schema	Een voorbereidende interne oefening werd afgewerkt en voorgesteld aan de minister. Als volgende stap wordt een breed maatschappelijk proces opgezet om te komen tot een visionair en ruim toekomstbeeld voor de natuur. De voorbereidingen hiervoor zijn lopende.
Evaluatie van de implementatie van de EU-biodiversiteitstrategie	Op schema	Op basis van de geactualiseerde opvolgingsfiche van de 6 doelen van deze strategie werden lacunes in de uitvoering geïdentificeerd. De aandachtspunten worden opgenomen in het OP 2018.
Organisatie van de nieuwe procedure natuurbeheerplannen	Op schema	<ul style="list-style-type: none"> De nieuwe wetgeving is van kracht vanaf 28/10/2018. Zowel intern als extern werd de testfase van het e-loket voor de verkenningnota opgestart. De configuratie van CMSi (een toepassing om beheerplannen op te maken en realisaties op te volgen) werd opgestart, i.s.m. de gebruikers (ANB beheer en doelgroepen). Het project 'slimme subsidies' werd opgestart in het kader van het natuurbeheerplan.
Afwerking van 23 verkenningnota's in het kader van het natuurbeheerplan	Gerealiseerd	Eind december 2017 zijn er 12 verkenningnota's afgewerkt en 17 in opmaak.
Starten met uitbesteding van het opmaken van het beheerplan van een aantal grotere domeinen	Op schema	Bestek is klaar voor aanbesteding begin 2018.
Lanceren raamovereenkomst 'opmaak beheerplannen' voor de periode 2017-2019	Gerealiseerd	Uitvoering van de raamovereenkomst is gestart begin december 2017.
Operationaliseren van beslissingen m.b.t. het financieringsbesluit	Op schema	<ul style="list-style-type: none"> De formulieren die klaar moeten zijn op 31/01/2018, zijn voorbereid. Ze doorlopen nog een aanpassing tot een e-formulier. Voor elke subsidie werd er een berekeningsmodule ontwikkeld.
Verder uitvoeren van het actieplan boscompensatie (inclusief de acties m.b.t. ruimtelijk bedreigde waardevolle bossen)	In uitvoering	<ul style="list-style-type: none"> De verdere politieke besluitvorming over de aanpak m.b.t. de meest kwetsbare waardevolle bossen wordt afgewacht. De Groenkaart 2015 en de Boswijzer 2.0 werden voorgesteld in het Vlaams Parlement op 28/11/2017 doch werden nog niet gepubliceerd.
Organisatie van het ANB op de procedure omgevingsvergunning via het omgevingsloket	Op schema	De adviesverlening ANB is volledig afgestemd op de werking van het omgevingsloket. Op 1 januari 2018 wordt het omgevingsloket algemeen ingevoerd en zal het volume dossiers dat via het omgevingsloket wordt behandeld, gevoelig toenemen.
Operationaliseren van het dossieropvolgingssysteem voor adviezen en vergunningen (ADICT) in webomgeving	Gerealiseerd	De ADICT-sharepointtoepassing is operationeel.
Ondersteunen van steden, gemeenten en provincies in hun rol als vergunningverlenende overheid en hun rol als loket voor burgers	Op schema	De rondgang naar de gemeenten is afgerond. 187 gemeenten werden bezocht. Een tweede inhoudelijke rondgang is gestart, met nadruk op vernieuwingen in de communicatie over de thema's 'bomen en bos', 'helpdesk' en 'speelzones'. De communicatiethema's worden herbekeken in samenwerking met 1700.

<p>Uitwerken van duidelijke beheer- en werkkaders binnen elk van de drie strategische doelstellingen, om het terreinbeheer door eigen medewerkers te ondersteunen</p>	<p>Gerealiseerd</p>	<p>Alle voorziene beheerkaders zijn gevalideerd volgens planning:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Controle bosexploitatie ● Hout voor werk ● Voorziene kappingen ● Werkkader 'exoten rapid response' ● Code goede praktijk beheermonitoring
<p>Eigen gebieden worden systematisch voorzien van een beheerplan en een toegankelijkheidsregeling conform 'Planning beheerplannen'</p>	<p>Gerealiseerd</p>	<p>Conform de planning werden 12 natuurbeheerplannen afgewerkt en 14 natuurbeheerplannen zijn in opmaak en worden in 2018 afgewerkt.</p>
<p>Realisatie van het investeringsprogramma terreinbeheer in functie van de 3 strategische doelstellingen, met focus op de instandhoudingsdoelstellingen</p>	<p>Gerealiseerd</p>	<p>Binnen het beschikbare budget is het investeringsprogramma uitgevoerd. Voorbeelden van belangrijke realisaties in het kader van IHD zijn Zwinuitbreiding, inrichting van de Haze-grasduinen (Binnenduinen Knokke), ontgroning in Vlaams Natuurreservaat de Duivelskuil (Beerse) ten voordele van habitat 4010, herstel van landduinhabitat in het natuurreservaat Zwart Water te Lichtaart.</p>
<p>Opstarten van een programma 'monitoring en onderzoek' wordt opgestart om verschillende lopende initiatieven beter op elkaar af te stemmen binnen een duidelijke langetermijnvisie</p>	<p>Op schema</p>	<p>Een voorstel van visie, scope en governance van het programma is opgemaakt en wordt intussen met de verschillende entiteiten afgetoetst. Natura 2000-monitoring en beheermonitoring werden beter op elkaar afgestemd en op de monitoring die door de VLM (natuurinrichting) en de VMM gebeurt. PAS-herstelmonitoring (Programmatische Aanpak Stikstof) door het ANB werd ingebed in de PAS-monitoring die door de VMM gecoördineerd wordt.</p>

OD1.2. Het ANB voert het Natura 2000-programma uit door de realisatie van de G-IHD tegen 2050. Een belangrijke mijlpaal is de realisatie van 70% van de nodige maatregelen in 2020 om de finale doelstelling te bereiken.

Regulier beleid	Resultaat 2017
<p>'Passende beoordeling':</p> <p>gecentraliseerde aanpak, uitbouw van expertise bij ANB-medewerkers en het ontwikkelen van de nodige tools</p>	<p>Tweemaandelijks komt iedereen die betrokken is bij het adviseren van 'Passende beoordelingen' samen. Op dit overleg ligt de focus op het delen van kennis en ervaringen bij het behandelen van concrete dossiers. Bedoeling is in te zetten op die dossiers waarmee het verschil kan gemaakt worden in de respectieve provincies.</p>
<p>Aankoop-, onderhouds- en investeringsbudgetten worden volledig, efficiënt en effectief ingezet conform de gestelde Europese natuurdoelen, de bestaande beheerkaders en het investeringsprogramma 2017</p>	<p>De toegemeten budgetten werden conform de planning voor 2017 besteed.</p>
<p>Verwerving: maximaal inzetten op de realisatie van Europese natuurdoelen (85 % voor de ANB-domeinen, 75% voor de uitbreiding van erkende natuurreservaten)</p>	<p>Het regulier aankoopbudget werd voor 85% ingezet voor de realisatie van Europese natuurdoelen.</p>
<p>Raamovereenkomsten voor 'investerings IHD' en voor 'herstelbeheer IHD'.</p>	<p>Deze raamovereenkomsten zijn opgestart in 2017 en in uitvoering.</p>
<p>Concretisering van prioritaire watergebonden acties in de managementplannen</p>	<p>Afstemming acties managementplannen op acties stroomgebiedbeheerplannen is lopende. Een eerste aanzet voor gezamenlijke prioritering door VMM en het ANB is opgesteld en moet verder worden afgestemd.</p>
<p>Investeringsubsidies Natuur</p>	<p>Grootste respons tot nu toe: 53 goedgekeurde projecten, goed voor een totaalbedrag aan subsidies van 3 082 394,20 euro (incl. PDPO). De projectideefase die voorafgaat aan een definitieve aanvraag, en de inzet vanuit GGW om vanaf dit jaar samen met de entiteit AVES (Adviezen, Vergunningen, Erkenningen en Subsidies) de 'Investeringsubsidies Natuur' op planmatig niveau nog meer op te pikken, wierp duidelijk zijn vruchten af.</p>

Projecten	Status	Resultaat 2017
4 soortenbeschermingsprogramma's (SBP' s) voorgelegd aan de minister ter goedkeuring	Afgerond	De SBP's voor 3 vissoorten (rivierdonderpad, kleine modderkruiper en beekprik), vreedmeesterpad, grauwe klauwier en hazelmuis werden goedgekeurd door de minister op 11/12/2017.
Vlaams Natura 2000Programma voorgelegd aan de Vlaamse Regering (Vlaamse Regering) voor goedkeuring	Afgerond	Het Vlaams Natura 2000-programma werd na de verwerking van de opmerkingen tijdens het openbaar onderzoek definitief goedgekeurd. De uitvoering van de 36 acties is gestart in functie van de door de Vlaamse regering besliste mijlpalen.
4 S-IHD (Instandhoudingsdoelstelling)-besluiten voor Vogelrichtlijngebieden voorgelegd aan de Vlaamse Regering voor goedkeuring	Op schema	Drie S-IHD-besluiten voor Vogelrichtlijngebieden (Antwerpen Linkeroever, Peer en Kuifeend – Opstalvallei zijn definitief goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Het S-IHD-besluit voor de IJzervallei is voorgelegd aan de minister.
Actualisatie LSVI (Lokale Staat van Instandhouding) en grenswaarden geadviseerd door de GOI	Vertraagd	<ul style="list-style-type: none"> De LSVI voor de habitats zijn opgeleverd door het INBO (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek). Het deel fauna vergt nog verdere uitwerking. De LSVI voor de soorten is opgeleverd door het INBO. Het rapport van het INBO over de grenswaarden werd besproken op de WBC. Een onafhankelijke wetenschappelijke toetsing van de overblijvende discussiepunten door een WTC wordt gepland.
Europese natuurdoelen buiten SBZ (Speciale Beschermingszone): programma afbakening doelen goedgekeurd door directieraad	Op schema	Het projectplan is opgemaakt en wordt voorgelegd voor goedkeuring aan de directieraad.
Ontwikkeling en toepassing zoekzonemodel: zoekzones ingevoegd in managementplannen (MP)	Vertraagd	Het zoekzonemodel is verder geoptimaliseerd. De zoekzones zijn modelmatig gegenereerd en het maatwerk op het modelresultaat is afgerond. Er wordt een proeftraject uitgevoerd voor het werken met terreingrenzen in plaats van met hectarehokken. Vervolgens zal er een zoekzonekaart opgemaakt worden die deel uitmaakt van de richtkaart (een volgens de regelgeving verplicht onderdeel van de MP's).

Uitwerking van een visie over translocatie en herinstructie van soorten: visie goedgekeurd door directieraad	Vertraagd	Een ontwerpdocument is in voorbereiding.
Indiening van enkele managementplannen met het oog op voorlopige vaststelling door Vlaamse regering	Op schema	De opmaak van de 36 managementplannen Natura 2000 met zoekzones is lopende met het oog op het organiseren van openbare onderzoeken voor een aantal managementplannen.
<p>Sigma-plan:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● 2 GRUP's (Gewestelijk Ruimtelijk Uitvoeringsplan) goedgekeurd (Vallei van de Grote Nete en Bastenakkers en Tij-arm) ● 3 onteigeningsbesluiten gewone procedure voorgelegd aan de minister voor goedkeuring ● 3 kunstwerken participatief gerealiseerd (LIFE-project Scalluvia) ● Onthaalplan Kruibekke-Bazel-Rupelmonde goedgekeurd ● Samenwerkingsovereenkomst met de VMM voor de cluster Kalkense Meersen ondertekend ● Verwerving 75 ha projectgebied 	Op schema	<ul style="list-style-type: none"> ● Verschoven naar voorjaar 2018. ● Eén besluit goedgekeurd door de minister, één besluit stopgezet wegens alles verworven in der minne, derde besluit stopgezet: wordt opgelost door ruil. ● Gerealiseerd. ● Onthaalplan goedgekeurd. ● Samenwerkingsovereenkomst getekend. ● Extra middelen bekomen (provisie) en zo een belangrijke inhaalbeweging gerealiseerd, met ca. 240 ha aangekocht in 2017.
<p>Sigma-plan & Antwerpse Haven:</p> <p>230 ha Europees beschermd habitat / leefgebied ingericht</p>	Vertraagd	<ul style="list-style-type: none"> ● Sigma: 224 ha definitief ingericht, 108 ha basisinrichting doorgevoerd ● Antwerpse Haven: 170 ha ingericht Europees beschermd habitat/leefgebied is ingericht maar in afwachting van inzet als compensatiegebied landbouwkundig geëxploiteerd en gedraineerd.

<p>Antwerpse Haven :</p> <ul style="list-style-type: none"> ● 200 ha permanente ecologische infrastructuur geoptimaliseerd ● meerjarenprotocol aanleg natuurkerngebieden in het kader van het strategisch plan Antwerpse Haven voorgelegd aan de Vlaamse regering ter goedkeuring ● Compensatieplan in het kader van het Strategisch plan Antwerpse Haven voorgelegd aan de Vlaamse regering ter goedkeuring 	Vertraagd	<ul style="list-style-type: none"> ● 200 ha permanente ecologische infrastructuur geoptimaliseerd. ● Protocol is herwerkt en voorgelegd aan ministers Schauvliege en Weyts. ● Basisplan is klaar, overleg over resterende knelpunten loopt. Het ANB neemt niet langer formeel de rol van trekker op.
Via een projectmatige aanpak inzetten op de ontwikkeling van een Wams niveau	Op schema	Kreeg verder vorm via uitwerking van de governance voor actieve realisatie met als pijlers: entiteitsoverschrijdende samenwerking in gebiedsteams, zowel voor SBZ uitrol als voor integrale projecten.
Opmaken van een prioritering van IHD-projecten en IHD-acties en een selectie van integrale en lokale projecten in functie van een gefaseerde IHD-implementatie.	Op schema	Prioritering van SBZ-gebieden door het ANB gebeurde a.d.h.v. opgestelde methodiek en resulteerde in 3 categorieën van SBZ's. In het Meerjarenplanproces wordt eveneens via gelijkaardige prioritering een verdere verfijning van de acties gemaakt. Voor de integrale projecten is een prioritering lopende.
Ontwikkelen van een gestandaardiseerd systeem voor projectmanagement op ANB-niveau	op schema	Aansluitend op het meerjarenplan zijn de eerste stappen gezet naar optimale opvolging van het projectmanagement en afstemming met de geoptimaliseerde governance.
Opmaak van een meerjarenplan 2018-2020, inclusief meerjarenbegroting voor de planmatige implementatie van de Europese natuurdoelen	Op schema	Een methodiek werd ontwikkeld voor opmaak van een meerjarenplan (MJP) voor de periode 2018-2022 met verfijning in een jaarplan 2018. Dit werd in eerste fase opgemaakt voor de meest prioritaire SBZ's en wordt in 2018 verder uitgerold voor alle SBZ's en de ganse gebiedsteamwerking. Ook zal verdere afstemming gebeuren op de Regiovisies.
Uitwerken van een overkoepelende strategie en plannings- en opvolgingssysteem voor cofinanciering	Op schema	Analyse 'as is' werd uitgewerkt voor cofinanciering. Voorstel 'to be' wordt uitgewerkt.
Ontwikkelen van 2 nieuwe modules 'Voortoets' en 'Praktische Wegwijzers' (PW)	Op schema	PW grondwater en PW Verzuring en Vermesting (herziening) zijn in afronding. Voorbereiding PW ruimtebeslag en PW Soorten is opgestart.
Verderzetten van de bouw van een databank 'Passende beoordeling' (PB)	Gerealiseerd	Databank PB is operationeel.
Herziening praktische wegwijzer en omzendbrief, actualisering voortoets en impactscoretool tegen 1 juli 2017	Op schema	De herziene praktische wegwijzers en omzendbrief zijn gepubliceerd. De actualisering van de voortoets en impactscoretool zijn gebeurd.
Opmaken van een plan van aanpak voor uitwerken van het herstelbeleid	Op schema	Een ontwerp van plan van aanpak werd voorbereid door een projectteam en voorgelegd aan de directieraad.

Start ontwikkeling online rapporteringstool voor consultatie gebiedsanalyses

Vertraagd

- De ontwikkeling van de online rapporteringstool werd opgestart in samenwerking met VITO (Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek). Het afwerken van deze tool diende te gebeuren tegen het einde van 2017 en in relatie tot de opmaak van de gebiedsanalyses (eveneens voorzien tegen eind 2017).
- De ontwikkeling van de tool is vertraagd omwille van de vereiste marktbevraging. Dit levert geen knelpunt voor de voortgang aangezien de gebiedsanalyses zelf ook pas later worden afgewerkt door het INBO.

© Nevelsteen Fried

Vorming en doelgroepen Natura 2

Op schema

- Opleidingen natuurstreefbeelden (intern en extern) verlopen goed.
- Het Interne vormingstraject over Natuurbeheerplan is uitgerold in de 2e helft 2017 en opgenomen in de planning voor externe vorming in 2018.
- Communicatie- en vormingsnoden werden behandeld in werkgroep rond implementatie natuurbeheerplan. De ontwikkelingen rond CMSi worden opgevolgd.
- Het Train de trainer-pakket Natura 2000 krijgt verder vorm.
- Avondopleiding 'N2000 en communicatie' werd ontwikkeld voor organisatoren van de N2000 dag.
- Steden en gemeenten: bijkomende marktbevraging gebeurde, met onder meer focus op kennisnoden i.v.m. Natura 2000.
- Samenwerking met Departement Landbouw en Visserij opgestart: Inverde opleidingen worden via hun opleidingskanalen kenbaar gemaakt bij de sector. Concrete uitwerking voorzien voor 2018.
- Communicatie- en vormingsplan over de managementplannen werd opgesteld en goedgekeurd. Uitvoering en opvolging zijn verzekerd.
- Communicatie- en vormingsplan 2018-2019 Natura 2000 (i.k.v. BNIP) is opgemaakt voor 2018. Planning op langere termijn is afhankelijk van doelgroepenoefening ANB-Inverde.

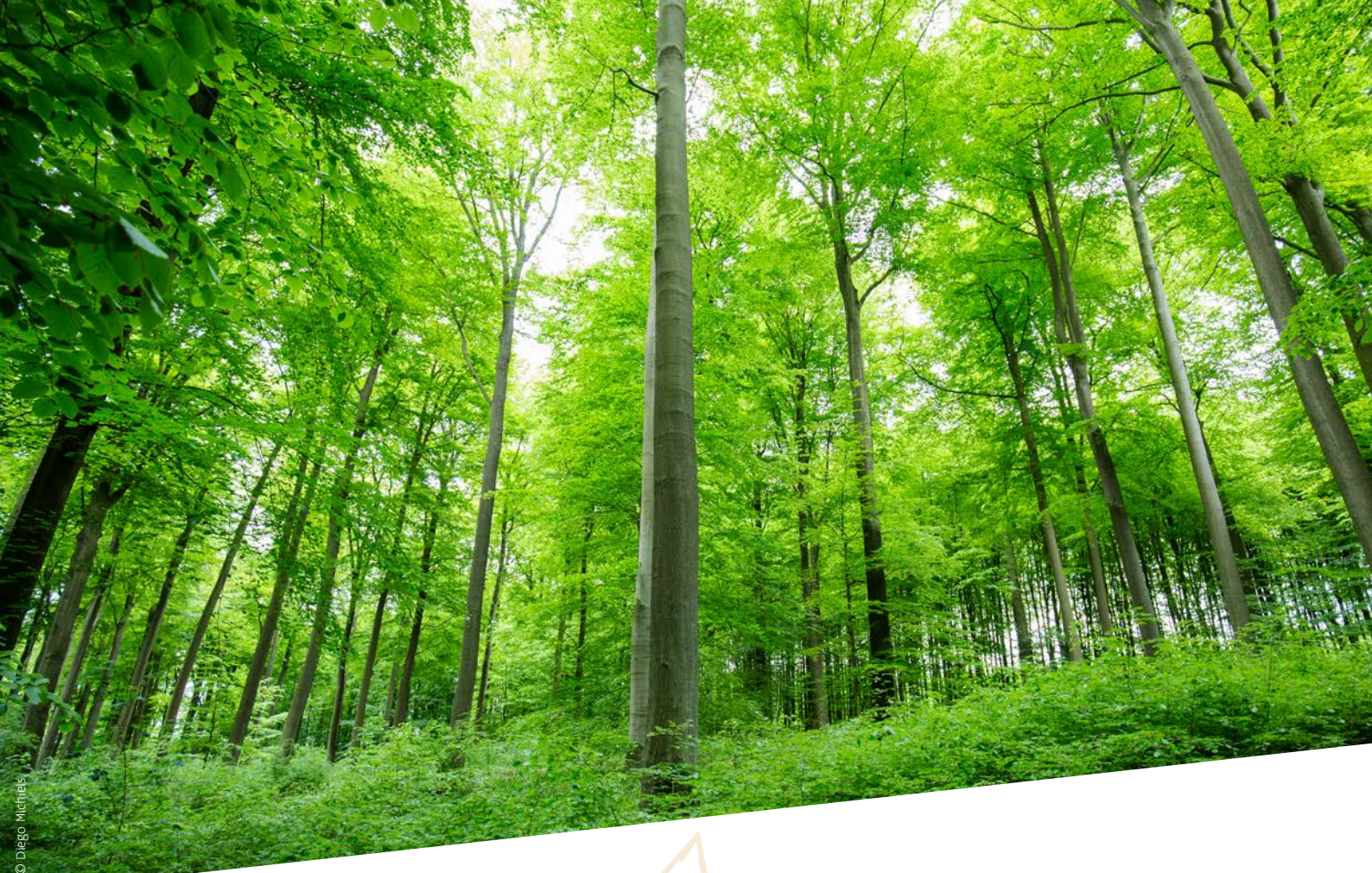

OD1.3. Het ANB werkt mee aan het voorkomen en onder controle houden van schade en overlast door soorten

Regulier beleid	Resultaat 2017
Opvolging van het Europees en het Belgisch comitologisch traject rond invasieve uitheemse soorten	<ul style="list-style-type: none"> ● BE: samenwerkingsovereenkomst doorloopt ondertekeningprocedure. Nationaal Comité, Wetenschappelijke Raad en Wetenschappelijk Secretariaat onder ad interim status operationeel. ● EUvertegenwoordiging in Europees comité.
Capaciteitsuitbouw (interne en externe) voor bestrijding van soorten op het terrein	Vraagt naar continue opvolging (afsprakenkaders, Ecopedia...).
Uitvoering van bestrijdingsopdrachten	Interventies uitgevoerd voor volgende soorten: uitheemse waterplanten, stierkikker, ganzen, tijgermug, wolhandkrab, duizendknoop, wasbeer en rosse stekelstaart.
Onderzoeksprojecten kunnen nodig zijn om bestrijdingstechnieken te verfijnen	Inzet van SMRT-techniek bij bestrijding stierkikker (lopende).
Behandelen van aanvragen voor schade door soorten	In 2017 werden 65 schadedossiers behandeld door het ANB. In totaal vertegenwoordigen deze dossiers een bedrag van 257.547,75€ ..
Sensibilisering over schade door beschermde soorten door informatie ter beschikking te stellen, actieplannen op te maken en overleg met partners	Uitbouw natuuralsgoedebuurt.be, opvolging actieplan Steenmarter.
Permanente bewaking van ziekten bij in het wild levende dieren	Er is een doorlopende actieve en passieve bewaking operationeel. Er werd een nieuwe overeenkomst afgesloten met de VOC's (Opvangcentrum voor Vogels en Wilde Dieren) in het kader van passieve bewaking van vogels (vogelgriep), grofwild (varkenspest, TBE), vos en vleermuizen (rabiës). Het MEMO-project m.b.t. monitoring van exotische muggen is operationeel.

Projecten	Status	Resultaat 2017
Identificatie en prioritering van introductiewegen van biologische invasies, met een bijbehorend ontwerp van actieplannen	Gerealiseerd	Rapporten zijn opgeleverd.
Opvolgen van opdrachten omtrent de bestrijding van (diverse) invasieve uitheemse dieren- en plantensoorten	Op schema	Het ANB bouwt aan een bestrijdingsinstrumentarium voor snelle respons en beheer. Voor diverse soorten is dit reeds gerealiseerd, voor andere is dit lopende.
Uitbouw van een instrumentarium met betrekking tot schaderegeling en schade-mitigatie (bv. actieplan steenmarter)	Op schema	Actieplan steenmarter is bijna afgerond.

2.2 SD 2. Het ANB verhoogt de beleving van natuur

In 2017 werd voor 1895 ha natuurgebied een toegankelijkheidsregeling opgesteld. Het opstellen van zo'n regeling is het resultaat van een lokaal participatietraject waarbij de mogelijkheden van het gebied en de noden van de bezoekers maximaal op elkaar worden afgestemd. Deze 1895 bijkomende ha met toegankelijkheidsregeling staan dus garant voor een verhoogd specifiek aanbod voor de bezoeker en de recreant.

In de visietekst 'Maximale beleving' werden beleidslijnen uitgezet rond toegankelijkheid van natuurgebieden en -domeinen, die doorvertaald werden in een ontwerpwijziging van het Natuurdecreet en van het Bosdecreet. Deze teksten werden principieel goedgekeurd door de Vlaamse regering op 22 december 2017.

Het aantal domeinen dat communicatief correct ontsloten is en waar de belevingswaarde gepromoot wordt, is toegenomen.

De bezoekerstevredenheid over de ANB-domeinen wordt, gespreid in de tijd, gemeten. Tot voor 2017 waren 21 domeinen op die manier gescreend. De resultaten van die 21 onderzoeken werden in 2017 samengevoegd in een overkoepelend rapport. Gemiddeld scoort de tevredenheid voor die 21 domeinen 5,13/6 en meer dan 90 % van de bezoekers hebben aangeduid zeer tot uitermate tevreden te zijn.

De beheerders gaan verder aan de slag met de detailresultaten voor elk domein. In 2017 zijn opnieuw 8 domeinen gescreend. De ruwe resultaten zijn beschikbaar en zullen worden verwerkt in domeinrapporten die voorjaar 2018 beschikbaar zullen zijn.

In 2018 worden opnieuw 8 domeinen onderzocht. Onderhouds- en inrichtingswerken in de ANB-domeinen ondersteunen niet louter de realisatie van IHD maar zijn ook gericht op het verhogen van de belevingswaarde. Daarnaast werd ook een aantal innovatieve projecten opgestart in dit kader, zoals de natuurwerkplekken, de vraaggestuurde werking, de natuurlopen, ...

In 2017 werd ook verder gewerkt aan een visie over 'Groen in de Stad'. Om deze visie uit te dragen en de realisatie ervan te ondersteunen besliste de Vlaamse regering tot een samenwerking met het Proefcentrum voor Sierteelt. Ook de projectoproep 'Natuur in je Buurt' wordt hierbij als ondersteunend instrument ingezet.

De uitbouw van speelzones werd verder aangepakt. Tegen medio 2018 wordt ten minste één speelzone in elke gemeente voorzien. Er wordt actief aandacht besteed aan de gemeentes die nog geen speelzones hebben. Bij deze oefening wordt maximaal afgestemd op de locaties van jeugdlokalen, het tragewegennetwerk en het openbaar vervoer.

In diverse grote gebiedsgerichte projecten en samenwerkingsverbanden werden door de partners initiatieven genomen die de beleving verhogen voor de bezoeker. In de Duinengordel werd een belevingspunt gerealiseerd in samenwerking met Centerparcs Erperheide, in Bosland is een architectenbureau aangesteld voor het toeristisch project 'Fietsen door de bomen', de wandelroutes in het stadsbos Hasselt zijn volop in ontwikkeling.

Extra inspanningen gingen ook naar de Vlaamse Rand rond Brussel, om de doelstelling van 1000 ha extra toegankelijk groen tegen het einde van de legislatuur te realiseren. Ook de uitbouw van andere grote groenpolen in de buurt van steden, ging verder. Een opmerkelijke bekroning van het werk van het ANB was de erkenning medio 2017 van de best beschermde delen van het Zoniënwoud als Unesco-werelderfgoed, als onderdeel van in totaal 78 uitzonderlijke beukenwouden in 12 Europese landen.

Het Werelderfgoedcomité heeft deze bossen erkend omdat ze getuigen van de uitzonderlijke evolutie en impact die het beuken-ecosysteem in Europa heeft gekend sinds de laatste IJstijd. Het Vlaamse bosreservaat van het Zoniënwoud is ook het oudste en grootste bosreservaat van Vlaanderen.

Een moderne eigentijdse invulling van het Bosmuseum, als hoofdonderdeel van de onthaalpoort Groenendaal, werd voorbereid. Binnenkort zal het publiek er op een interactieve manier kennis kunnen maken met het Zoniënwoud en haar relatie met het Natura2000-netwerk.

De realisatie van de toegangspoort Zonië, inclusief een canopy walk (een avontuurlijk circuit in de bomen), werd goedgekeurd als toeristisch hefboomproject door Toerisme Vlaanderen.

OD2.1 Het ANB zet in op een verhoogde beleving van natuur

Regulier beleid	Resultaat 2017
Aandacht voor onthaal en toegankelijkheid in onze domeinen	De nieuwe contracten voor de toegankelijkheids- en infoborden zijn in uitvoering.
In overleg uitzetten van de beleidslijnen over de toegankelijkheid van natuurterreinen van tal van partners	Alle voorbereidend werk voor een decreetswijziging en daaraan gelinkt besluit van de Vlaamse regering omtrent de toegankelijkheid van natuur-domeinen (terreinen onder technisch beheer van het ANB) werd uitgevoerd. Het voorontwerp van decreet werd door de Vlaamse regering op 22 december 2017 in eerste lezing principieel goedgekeurd.

Projecten	Status	Resultaat 2017
65 extra domeinen worden voorzien van onthaalborden	Grotendeels gerealiseerd	<ul style="list-style-type: none"> In 2017 werden 50 gebieden voorzien van nieuwe onthaalborden. Daarbij zitten enkele erg grote projecten zoals bv. Haveland, de Voerense bossen (met 10 tot 30 borden per project). Een tiental domeinen kon niet van start gaan door externe redenen. Daarnaast werden ook kleinere initiatieven genomen om onze domeinen goed te ontsluiten. Een tiental speelzones en hondenzones werden ingericht en geopend. Op een vijftal plaatsen werden nieuwe leerpaden geplaatst of bestaande vernieuwd. Ook werden enkele nieuwe informatieve borden gemaakt, die systematisch aangevuld worden in de catalogus terreincommunicatie (bv. over reekalfjes, verbod op afval storten, honden(poep),...).
Twaalf extra gebieden worden voorzien van speciale borden	Grotendeels gerealiseerd	<p>Deze initiatieven zitten op schema of zijn afgewerkt. Enkele voorbeelden van realisaties:</p> <ul style="list-style-type: none"> Educatief project Ijzermonding (95% afgewerkt, nog plaatsing). Inrichting Toren van Brasschaat (op schema, ontwerp klaar, realisatie en lancering 1ste kwartaal 2018). Helleketel vakwerkhuisje: gerealiseerd Inrichting vleermuisvriendelijk pompgebouw De Nuchten: gerealiseerd. Budoparcours: wegwijzers en veiligheidsvoorschriften: gerealiseerd. Vloetenveld: ingerichte speelzone: gerealiseerd (incl. filmpjes Vloethemveld). Leepad poëzie Lappersfortbos: gerealiseerd.

		<ul style="list-style-type: none"> ● Leerp pad Praatbos n.a.v. Groote Oorlog: gerealiseerd. ● Boomstamwaterput Drongengoed: aanvullend deel tentoonstelling: gerealiseerd. ● Gedichtenparcours Holsbeek: gerealiseerd ● Vloethemveld: uitkijktoren: ontwerp klaar, lancering voorzien in 2018. ● Meerdaalwoud: 1ste fase inrichting en opening: gerealiseerd. ● Bulskampveld: voorzien voor 2018. <p>Hoge dijken: inrichting kijkhutten: gestart, loopt verder in 2018.</p>
In grotere gebiedsgerichte projecten worden extra initiatieven genomen	Op schema	In diverse grote gebiedsgerichte projecten worden door de partners initiatieven genomen die de beleving verhogen voor de bezoeker. In de Duinengordel wordt een belevingspunt gerealiseerd in samenwerking met Centerparcs Erperheide, in Bosland is een architectenbureau aangesteld voor het toeristisch project 'Fietsen door de bomen', de wandelroutes in het stadsbos Hasselt zijn volop in ontwikkeling.
Stijging van het aantal bezoekers op de website met 5 procent		Ten opzichte van dezelfde periode in 2016 hebben we nu 24% meer unieke gebruikers (de raadplegingen van de MKWB (Meest Kwetsbare Waardevolle Bossen) niet meegeteld). In cijfers: 638.088 gebruikers (2017) t.o.v. 514.649 (2016).
Stijging van de bezoekerstevredenheid en een toename van het draagvlak voor natuur	Op schema	De bezoekerstevredenheid over de ANB-domeinen wordt, gespreid in de tijd, gemeten. Tot voor 2017 werden 21 domeinen op die manier gescreend. De resultaten van die 21 onderzoeken werden in 2017 samengevoegd in een overkoepelend rapport. Gemiddeld scoort de tevredenheid voor die 21 domeinen 5,13/6 en meer dan 90 % van de bezoekers hebben aangeduid zeer tot uitermate tevreden te zijn. De beheerders gaan verder aan de slag met de detailresultaten voor elk domein. In 2017 zijn opnieuw 8 domeinen gescreend. De ruwe resultaten zijn binnen en zullen worden verwerkt in domeinrapporten die voorjaar 2018 beschikbaar zullen zijn. In 2018 worden opnieuw 8 domeinen onderzocht.
Tegen medio 2018 voorzien van tenminste één speelzone in elke gemeente	Op schema	De doelstelling is binnen handbereik, met nog een 30-tal gemeenten waar de gesprekken met diverse partners aan de gang zijn.

<p>Uittesten van vraaggestuurde werking voor het uitwerken van het belevingsaanbod op basis van een go-to-marketanalyse voor de haalbaarheid van het gebruik van digitale tools</p>	<p>Op schema</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Het concept voor een vraaggestuurd platform staat op punt en is gericht op buiten spelen in de natuur en het vergroenen van de bebouwde omgeving. De ontwikkeling van de app wordt begin 2018 aanbesteed.
<p>Project machtigingen recreatie: Met dit project willen we het proces om deze aanvragen te verwerken centraliseren, optimaliseren en vernieuwen. We willen meer klantvriendelijke machtigingen afleveren, bestaande afwegingskaders verfijnen, inventariseren van de aanvragen en nieuwe kaders maken voor nieuwe vormen van recreatie.</p>	<p>Op schema</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Krijtlijnen zijn uitgezet voor de ontwikkeling van een e-Loket door Sport Vlaanderen met koppeling aan ADICT-systeem. <p>Kader voor de Provinciale raden Sporten in de Natuur is ontwikkeld.</p>
<p>Vastgoedconcessies</p>	<p>Op schema</p>	<p>5 nieuwe concessies werden gegund, met steeds een toegevoegde waarde voor de beleving van de natuur door de recreanten:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● De Panne Westduinen: horecazaak en trefpunt voor wandelaars uit het gebied. ● Oudenburg Hoge Dijken: yoga en natuurtherapiecentrum. ● Spaans Huis: horecazaak en streekproductenwinkel voor wandelaars van het park van Tervuren. ● Boswoning Zoetwater Oud-Heverlee: kantoren voor natuurorganisatie en faciliteiten voor bezoekers. ● Plas Kelchterhoef Houthalen-Helchteren: na de overeenkomst met de gemeente werd ook de paintbal concessie geformaliseerd. 3 andere concessies zijn nog in onderhandeling. <p>Er was uitval van 1 concessionaris in Oostduinkerke. Deze wordt in 2018 opnieuw in oproep gebracht.</p> <p>De bestaande 45 concessies kregen een regelmatige opvolging.</p> <p>De nodige vooruitgang werd geboekt in de grote dossiers:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Hof Ter Linden Edegem: handelshuur afgesloten voor koetshuis West en in finale bespreking voor koetshuis Oost en het bestendigen van afspraken rond gebruik kasteel. Ondertussen werd het binnenplein gerestaureerd en zijn de verbouwingswerken aan de koetshuizen gestart.

- Kosmos Heuvelland: conceptontwikkeling gerealiseerd en marktverkenning vordert in samenwerking met Monument Real Estate.
- Groenendaal vierkantshoeve: hefboomsubsidie verkregen van Toerisme Vlaanderen voor ontwikkeling van het project Zoniënwoud Majestueus & Mysterieus, bouwvergunningsaanvraag ingediend.
- Gaasbeek: samenwerking met Departement Cultuur voor de ontwikkeling van een nieuw onthaalgebouw.
- Ter Rijst: de bouwvergunning werd afgeleverd en de werken werden aanbesteed zodat de bouw van start kan gaan in 2018.

Korte termijnverhuur

Op schema

Zo'n 200 aanvragen voor filmopnames, evenementen of vergaderingen werden behandeld door het team Natuurlocaties. Hiervan vond zo'n 60% plaats. De opbrengst is licht gestegen t.o.v. 2016, maar er werd vooral meer aandacht besteed aan het bevorderen van communicatieve toegevoegde waarde voor het agentschap.

Samenwerkingsovereenkomsten rond evenementen werden afgesloten met verschillende gemeentes.

OD2.2 Het ANB faciliteert en realiseert meer en beter groen in en rond de stad

Regulier beleid	Resultaat 2017
Opmaken vademecum 'Ontwerp' in het kader van de beheervisie Harmonisch Park- en Groenbeheer, kortweg HPG	De boekvoorstelling en bijhorende studiedag vonden plaats in het najaar 2017.
De 'natuurwaardeverkenner stad' wordt ruimtelijke expliciet gemaakt.	Beta-versie gelanceerd op 10 november 2017.
Lanceren van een oproep naar vernieuwende, creatieve groenprojecten	De projectoproep 'Natuur in je Buurt' werd voorbereid en uitgevoerd volgens het vooropgestelde tijdschema.
Mee-organiseren van de oproep 'Pimp je Speelplaats'	In 2017 werden 25 laureaten gekozen – die elk een budget van 4000,- euro kregen – uit de 93 ingediende voorstellen. Eind 2017 werd de nieuwe oproep voor het schooljaar 2017-2018 gelanceerd.

Projecten	Status	Resultaat 2017
<p>Parkbos Gent:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Verder inrichten van toegangspoorten Portaal Grand Noble en Den Beer ● Verderzetten van de nodige ont-eigeningen ● Aanleggen van recreatieve routes, plaatsen van parkbos-meubilair en inrichten van het speelbos Scheldevelde 	Vertraagd	<ul style="list-style-type: none"> ● Portaal Grand Noble is gerealiseerd. Aanleg onthaalparking Den Beer op schema (dossier uitvoering Agentschap Wegen en Verkeer, realisatie carpool-parking is gepland in voorjaar 2018); ● belangrijke sprong voorwaarts in de verwervingen dankzij een grote aankoop (20ha) i.f.v. speelbos Scheldevelde; ● aankoop resterende gronden verloopt na laatste minnelijk aanbod via onteigeningsbesluiten; ● aanleg speelbos Scheldevelde en recreatief pad Vallei van de Rosdambeek – deel 2 zijn gepland voor 2018; ● tweede parkbosfietsbrug over de Ringvaart werd geplaatst – opening fietsbruggen met aansluiting op fiets-snelweg Gent-Oudenaarde gepland in voorjaar 2018; ● verschillende boomplantacties gepland eind 2017 - begin 2018 met participatie van scholen, jeugdverenigingen en VAC Gent.
<p>Oud-Vliegveld:</p> <p>Onderhandelen over de opmaak van een landschapsonwerp voor de ganse groenpool met de laureaat-ontwerpers van de gelanceerde wedstrijd</p>	Vertraagd	<p>De opdracht werd toegekend aan Buur. Een globaal landschapsonwerp voor de groenpool is momenteel in uitwerking. Tijdens talrijke bilaterale overlegmomenten met partners is input aan het ontwerpteam gegeven en konden suggesties en bezorgdheden mee opgenomen worden in het ontwerp. Begin maart 2018 bezorgt Buur een eerste versie van het ontwerp.</p>
<p>Groenpool Vinderhoutse Bossen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Inrichten van 5 ha bijkomend bos ● Betrekken van lokale bewoners en partners via een nieuwsbrief, interactieve activiteiten en beplantingsacties ● Uitvoeren van beplantingswerken via een lokale projectoproep erfgoed 	Op schema	<ul style="list-style-type: none"> ● Bebossingsdossier werd uitgevoerd. Volgend bebossingsdossier voor uitvoering najaar 2018 is afgewerkt en aanbesteed. Uitvoeringsdossier portaal Leeuwenhof in afwerking en klaar voor aanbesteding voorjaar 2018. Goede sprong voorwaarts op vlak van aankoopdossiers via grondenbank. ● Nieuwsbrief verschoven naar 2018. Onteigeningsbesluit voor bebossing en recreatieve infrastructuur goedgekeurd door minister. ● Projectoproep gelanceerd en enkele projecten goedgekeurd.

<p>Omgeving van Lier:</p> <p>Finaliseren van de inrichtingsvisie voor het gebied van 227 ha. Organiseren van een workshop rond volkstuinten en speelbos en een infomarkt</p>	<p>Op schema</p>	<p>De studie rond inrichtingsvisie werd afgerond. De infomarkt heeft plaatsgevonden en beide workshops volgen in 2018. Hier ligt intussen de verantwoordelijkheid bij de stad Lier.</p> <p>Lier is Vlaamse laureaat 2017 van de projectoproep 'Natuur in je Buurt'.</p>
<p>Rand rond Brussel:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Verder realiseren van 200 ha bijkomend openbaar toegankelijk groen ● Verder werken rond de drie groenpolen uit de flankerende maatregelen van het Vlaams Strategisch Gebied rond Brussel (VSGB) ● Uitnodigen van gemeenten, intercommunales en privépartners om via aankoop en aanleg stedelijk en randsstedelijk groen in het VSGB te realiseren 	<p>Op schema</p>	<p>Projectleider aangeworven.</p> <p>Uitvoering programma volgens 4 werksporen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● aankoopdossiers VSGB in voorbereiding en/of uitvoering. 16ha domeinuitbreiding gerealiseerd; ● 6 subsidieprojecten VSGB goedgekeurd voor realisatie van 30,26ha toegankelijk groen in de Rand (totaal subsidiebedrag: 1.129.697 euro); ● actieprogramma Regionale Landschappen binnen VSGB goedgekeurd en afgestemd op doelstellingen VSGB; ● samenwerkingsovereenkomst met Agentschap Plantentuin Meise opgestart.
<p>Opmaken van het klimaatprogramma voor het ANB</p>	<p>Op schema</p>	<p>Het ANB heeft haar klimaatprogramma goedgekeurd, met daarin concrete acties tot 2020 in het kader van (1) bijdrage van de natuur aan klimaatmitigatie, (2) bijdrage van de natuur aan klimaatadaptatie, (3) weerbaar maken van de natuur tegen de gevolgen van klimaatverandering en (4) het intern klimaatplan van de Vlaamse overheid.</p>
<p>Integreren van het thema klimaatadaptatie in 'Natuur in je Buurt'</p>	<p>Op schema</p>	<p>Het thema is opgenomen in de projectoproep 'Natuur in je Buurt' en vele projectvoorstellen hielden hier ook rekening mee.</p>
<p>Projectsubsidie voor de 'Afdeling Groen' van PCS (Proefcentrum voor Sierteelt) ter ondersteuning van de implementatie van de Visie Groen in de stad</p>	<p>Geheroriënteerd</p>	<p>De subsidie voor het PCS wordt, cf. beslissing van de Vlaamse regering, verstrekt door het Departement Omgeving en niet door ANB.</p>
<p>Ontwikkeling 'Visie Groen in de Stad'</p>	<p>Afgewerkt</p>	<p>Een Visie 'Groen in de Stad' werd uitgewerkt en besproken met verschillende andere departementen en kan nu als grondslag dienen om samen met de groen- en de infrastructuursector aan de vergroening van de bebouwde omgeving te werken.</p>

2.3 SD 3: Het ANB valoriseert de waarde van natuur en maakt ze zichtbaar voor de maatschappij

Voor de realisatie van deze doelstelling staat in belangrijke mate Natuurinvest in, die als business partner van het ANB zorgt voor de vermarkting van de producten uit de openbare natuurdomeinen. In 2017 werden ook verdere commerciële mogelijkheden van nieuwe vormen van natuurbeleving, van ANB-gebouwen en terreinen, van andere biomassa uit de ANB-domeinen enz.. verkend. Medio 2017 vertaalde zich dat in 460 lopende concessies.

Voortdurend grijpen vernieuwing en optimalisatie plaats in het reguliere beleid inzake houtexploitatie en –verkoop. In 2017 werden zo bijvoorbeeld de eerste resultaten geboekt aangaande werken met vaste ruimingspistes en de controle van de houtexploitatie.

Het ANB behaalde in 2017 opnieuw het FSC-certificaat (Forest Stewardship Council – dit is een kwaliteitslabel dat garant staat voor een houtproductie die in evenwicht is met natuurlijke processen en ontwikkelingen).

In het project Eco2Eco werd samen met de Nederlandse collega's en private beheerders gezocht naar methodes om de beleidsdoelstellingen in Natura 2000 te combineren met een betere vermarkting

van het hout onder het motto 'kwaliteitshout uit topnatuur'. Verdere digitalisering en aangepast beheer zullen bijdragen tot een hogere efficiëntie van het beheer.

Andere innovatieve toepassingen volgden uit het Interreg-project GrasGoed, waarbij maaisel uit de bloemenrijke Natura 2000-graslanden, dat niet geschikt is voor landbouwgebruik, wordt geraffineerd tot hoogwaardige vermarktbaar producten zoals papier of eierdoosjes.

Hiermee levert het ANB via Natuurinvest haar bijdrage in de circulaire economie.

De maatschappelijke aandacht voor ecosysteemdiensten groeit, en het ANB speelt hier ook met haar werking op in, onder meer via het eigen klimaatplan, piloot- en demonstratieprojecten, studiewerk en vormingsinitiatieven.

De jachtplannen werden digitaal ontsloten via Geopunt Vlaanderen. De werking van het e-Loket waar de jager en de burger alle administratieve formaliteiten op een vlotte en digitale manier met de overheid kunnen afhandelen, wordt verder ondersteund. Een jachtfonds werd opgericht.

Een traject rond nieuwe vermarktbaar producten loopt. Begin 2018 zullen hier concrete pilootprojecten uit volgen. De museumtuin in Gaasbeek is met succes geopend.

OD3.1 Het ANB optimaliseert beheerpraktijken door het streven naar een kosteneffectief en adaptief beheer voor een breed gamma van ecosysteemdiensten

Regulier beleid	Resultaat 2017
Optimaliseren processen houtexploitatie en houtverkoop	<ul style="list-style-type: none"> ● De verwerking van alle afleveringen van hout buiten verkoop, voor zowel particulieren als personeelsleden, werd voor procesbehandeling geïntegreerd in één module binnen de Ivanho-tool. Ingave en rapportage over brandhoutgebruik en ander hout voor werk zijn operationeel sinds september 2017. Simultaan werd ook de 'Richtlijn brandhoutrecht' in die zin bijgestuurd. ● Samen met IT-medewerkers werd onderzocht welke aanpassingen vereist zijn om aan de Ivanho-tool ook een online veilingmodule te koppelen. Raming van de benodigde middelen voor ontwikkeling is beschikbaar. Verwacht wordt dat de uitvoering ervan in 2018 plaatsvindt. ● In het voorjaar van 2017 werden voor de derde maal eiken uit Vlaams-Brabant te koop gesteld op de internationale topkwaliteitshoutveiling Saint-Avold, opnieuw met zeer positief resultaat en een aantrekkelijke kosten/baten-balans. Een hernieuwde deelname in 2018 is ondertussen voorbereid. Verkoopcatalogus is opge maakt. Selectie potentiële topstammen voor eigen Vlaams Houtpark eind 2018 is in voorbereiding. In oktober 2017 werd eveneens in domein Varenbroek een verkoop van eikenstammen langs de weg georganiseerd in het kader van het project Eco2Eco. ● Om een eigentijdse aanpak te kunnen garanderen is een aanpassing aan de huidige wet- en regelgeving m.b.t. houtverkoop en –exploitatie nodig. Een voorontwerp van decreet werd voorgelegd in december 2017.

- Voor alle boswachters en regiobeheerders werd op 27/9/2017 een Bosbeheerdag georganiseerd in domeinbos Kraanberg om alle aspecten van duurzaam bosbeheer en exploitatie op het terrein te kunnen overlopen en bediscussiëren. Dit werd als een doorstartmoment opgevat om de kennis van duurzaam bosbeheer en houtexploitatie te upgraden en te harmoniseren.
- Een hulpteam, IHD-65-BIS-team, werd opgericht om, op vraag van regiobeheerders en boswachters, praktijkhulp en training te geven i.v.m. pistes, T-bomen, houtkwaliteit en duurzame houtexploitatie. In enkele regio's werd dit al in teamverband uitgewerkt.
- Controle exploitatie in 32 verkochte loten onder de vorm van proefvlakken. Voorlopige conclusie is dat overschrijding van het toegestane exploitatievolume bijna altijd te maken heeft met niet goed aangeduide of te smalle ruimingspistes voor harvesters. Er zal op korte termijn een 'best practice' worden opgemaakt die standaard moet worden gebruikt door de boswachters bij het vaststellen van problemen met meer te kappen bomen dan verkocht.
- Een aantal initiatieven werd uitgevoerd om 'opsnoeien' van toekomstbomen standaard deel te laten uitmaken van het afwegingskader van de beheerder bij duurzaam bosbeheer.

Uitbreiden van het QD-beheer

2 acties in het kader van het project Eco2Eco werden uitgevoerd:

Omvorming naaldhout:

- Opdracht toegewezen en materiaal en plantsoen geleverd voor het planten van 14.647 boompjes in 559 'kloempen' (een groep bomen die aangeplant wordt waarvan later enkel de sterkste bomen behouden worden) op ongeveer 120 ha in 2 Limburgse regio's. Planten begint in januari 2018.
- Bestek voor het planten van 4.523 resterende boompjes in 171 'kloempen' op ongeveer 102 ha in provincie Antwerpen moet opnieuw gepubliceerd worden.

Snoeien:

- 395 toekomstbomen opgesnoeid op 4 verschillende locaties verspreid over Vlaanderen.

Projecten	Status	Resultaat 2017
<ul style="list-style-type: none"> ● Zaadboomgaarden: 	Op schema	<ul style="list-style-type: none"> ● Samen met het INBO werd een voorstel opgemaakt van te behouden zaadboomgaarden op ANB-terreinen, dat in 2018 verder met de kwekerijsector wordt besproken. Daarbij zal ook een plan van aanpak worden gemaakt voor het onderhoud. ● De lijst met potentiële oogstlocaties en de procedure van inschrijving voor het oogsten op ANB-locaties werden geoptimaliseerd.
<ul style="list-style-type: none"> ● Opmaken van een lijst met te behouden zaadboomgaarden op ANB- terreinen ● Opmaken van een plan van aanpak met betrekking tot onderhoud ● Opmaak overgangsmaatregelen met betrekking tot zaadverkoop 		
Uitbreiden van het QD-beheer (= strategie binnen natuurgericht bosbeheer)	Op schema	Verschillende terreinexperimenten zijn opgestart, een sylvascoop is in ontwikkeling (Tessenderlo), kennis wordt intensief gedeeld tussen en binnen partners via partnerexcursies, opleidingen, demodagen en Ecopedia.
Grasgoed	Op schema	Inventarisatiegegevens werden aangeleverd. Natuurmaaisel met diverse kwaliteiten werd verhakseld, ingekuild en geanalyseerd. Experimenten voor het maken van papier, karton, potgrond en isolatiematten werden technisch met succes uitgevoerd.
Bedrijven stimuleren om groen op hun bedrijventerreinen te realiseren	Op schema	Via het project 2BConnect. Alle communicatieacties zitten op schema (o.a. communicatie realisaties partners). Voor de acties voor 2018 werd al een aantal voorbereidingen getroffen (opstart project-film, nieuwe opleiding bedrijfsadviseurs,...).
Sensibiliseren rond heideherstel in Lommel	gerealiseerd	Ter ondersteuning van het Life+ together-project zijn volgende communicatieacties gerealiseerd: een kwartetspel voor sensibilisering van schoolgaande jeugd over natuur, een fiets- en wandelkaart als informatiepakket voor volwassenen en ook knuffels van twee bijzondere doelsoorten (de gladde slang en de boomleeuwerik).

OD3.2 Het ANB streeft naar een duurzaam gebruik of medegebruik van natuur door een divers en kwalitatief aanbod van producten en de optimalisatie van hun afzet

Regulier beleid	Resultaat 2017
Organisatie van het theoretisch en praktisch jachtextamen	Uitgevoerd
Verder inzetten op het e-Loket waar de jager en de burger alle administratieve formaliteiten op een vlotte en digitale manier met de overheid kunnen afhandelen	De toepassing werd in 2017 verder ontwikkeld voor diverse aspecten van wildbeheer, visserij en schade. Dit jaar waren de implementatie van een online betaalmodule en van het nieuwe online visverlof grote vernieuwingen. Dit gebeurt in continu overleg met de diverse stakeholders. Dit wordt zo verder gezet, met focus op toenemende gebruiksvriendelijkheid en integratie in het burgerloket.
Evaluatie voor domeinen in eigendom hoe een duurzame jacht kan worden ingepast in het algemene beheer	Fase 1 is afgerond. Voor de 9 cases die werden geselecteerd voor Fase 2 zijn er 8 uitgewerkt. Dit heeft geleid tot voorbeeldverpachtingsvoorwaarden en enkele gestandaardiseerde sjablonen. Fase 2 wordt verder opgevolgd in 2018. Fase 3 wordt opgestart in 2018.
Uitdragen visie duurzaam medegebruik van natuur door jagers en met het oog op een goed populatiebeheer ten behoeve van landbouw, verkeersveiligheid, natuurontwikkeling en natuurbescherming naar andere overheden	Duurzaam medegebruik is een streefdoel in alle lopende processen rond jacht.
Uitvoeren van viswateronderzoek	In functie van het beheer van de visstand en de visserij werd op verschillende wateren een onderzoek uitgevoerd naar het visbestand.

Uitvoeren van projecten via samenwerking en medefinanciering door het Visserijfonds met diverse waterbeheerders

Samenwerkingsovereenkomst met Provincie Vlaams-Brabant over de vismigratie in de Molenbeek is ondertekend.

Realiseren van visdoorgangen op onder meer de Demer, de Grote Nete en de Aa

Op de Aa werden 2 vistrappen gerealiseerd.

Herstellen van duurzame populaties in meerdere rivierbekkens door kweken van rivierdonderpad, kwaabaal en kopvoorn

Kweekprogramma's zijn lopende.

Verder realiseren van de ecologische inpassing van de visserij en de duurzame visserij door de aanleg van hengelfaciliteiten op de Aa, de vijvers van Het Broek te Blaasveld, de Grote Nete en de Treskesput in Turnhout

Werken hengelseigers Broek starten in de nazomer in het Broek in Blaasveld en langs de rivier de Aa werden hengelseigers aangelegd.

Projecten	Status	Resultaat 2017
Afronden van Interne en externe communicatie rond houtproductie in ANB-domeinen	Afgerond, met uitlopers naar 2018	<ul style="list-style-type: none"> ● Intern: alle entiteiten zijn gebriefd via DR en intranet. Er werd ook specifiek afgestemd met de entiteit Operationeel Terreinbeheer (mailing, kadering in beheerdag 2017) en met de entiteit Gebiedsgerichte werking en Relatiebeheer (toelichting op entiteitsoverleg). ● Extern: Voorstelling op sectoroverleg ANB-Bos op 13/11 en op sectoroverleg ANB-Natuur (voorzien in februari 2018). Brede verspreiding via artikel Bosrevue (publicatie voorjaar 2018).
Valideren van afsprakenkader rond aanpak houtproductie in ANB- domeinen is gevalideerd	Op schema	Toelichting en afstemming met zone-overleg en staf van de entiteit Terreinbeheer Koepel hebben geleid tot afspraak over update van beheersvisie en verantwoording in beheerplannen. Wordt verder uitgewerkt en toegelicht op regionet februari 2018.
Verder inzetten op het belang van het gebruik van gecertificeerd hout (FSC/ PEFC) uit duurzaam beheerde bossen via promotie van de productfiche hout	grotendeels gerealiseerd	<ul style="list-style-type: none"> ● Op 1/10 startte een nieuwe interne auditeur FSC. ● Ondertussen is de oppervlakte FSC-gecertificeerd toegenomen tot exact 22.000ha. Promotie van de productfiche loopt vertraging op. ● De vereiste voor gebruik van gecertificeerd (FSC/PEFC of gelijkwaardig) hout is expliciet opgenomen in de subsidieoproep Pimp je Speelplaats.
Opzetten van een platform Oogstbare Landschappen (i.s.m. de VLM (Vlaamse Landmaatschappij)) om kennis en expertise uit te wisselen m.b.t. alle aspecten van de ketenwerking (aanleg, beheer, mobilisatie, valorisatie) van biomassa-productie in het landschap	Op schema	<ul style="list-style-type: none"> ● De informatie over dit platform is beschikbaar op Ecopedia. Netwerkmomenten worden voorzien vanaf april 2018.
Opzetten van haalbaarheidsstudie voor de ontwikkeling van systeem van carbon credits voor domestic off-set projects als financieringsbron voor natuurontwikkeling	Gerealiseerd	De haalbaarheidsstudie werd opgeleverd. De resultaten worden momenteel bestudeerd met het oog op eventuele verdere stappen.
Klimaatprogramma		Het ANB-klimaatprogramma werd goedgekeurd, met daarin concrete acties tot 2020 in het kader van (1) bijdrage van de natuur aan klimaatmitigatie, (2) bijdrage van de natuur aan klimaatadaptatie, (3) weerbaar maken van de natuur tegen de gevolgen van klimaatverandering en (4) het intern klimaatplan van de Vlaamse overheid.
Eco2Eco (onderdeel van -)	Gerealiseerd	In kader van het project Eco2Eco werd een driedelige studie afgerond: houtstromen in kaart in Vlaanderen en Nederland; analyse van rondhoutprijzen en prijsbepalende parameters; toekomstige vraag naar (kwaliteits)hout in relatie tot het mogelijke aanbod.

OD3.3 Het ANB maakt ecosystemendiensten zichtbaar, bouwt ze uit en promoot de toepassing ervan

Regulier beleid	Resultaat 2017
Ontwikkelen van vorming rond instrumenten, tools, kaarten en modellen gebaseerd op het ecosysteemdienstenconcept	De voorbereidende stappen werden gezet door Inverde.
Meewerken aan de opbouw van het overlegforum voor kennisuitwisseling over ecosystemendiensten (ESD) binnen de Vlaamse overheid	Conferentie georganiseerd door het ESD-forum op 24 april 2017.
Ondersteunt het ESD-forum van het beleidsdomein en de Belgium Ecosystem Services Community of Practice (BEES)	Conferentie georganiseerd 24 april (ESD-forum), op 27 oktober (Young Scientists Day, BEES) en 12 december 2017 (BEES Xmas Market); beide fora worden (bv. logistiek) ondersteund.

Projecten	Status	Resultaat 2017
Ruimtelijk expliciet maken van de evaluatie 'Natuurwaardeverkenner', up-to-date houden en verhoging van de praktische toepasbaarheid	Op schema	Beta-versie werd gelanceerd op 10 november 2017.
Piloot- en demonstratieprojecten	Op schema	<ul style="list-style-type: none"> Natuurboeren – economische bedrijfsmodellen voor rendabel graslandbeheer in natuurgebieden: vastleggingsprocedure lopende. Integratie van ecosystemendiensten in MER: proof-of-conceptstudie in uitvoering. Project iGREEN; publicatie en bijbehorend materiaal wordt afgerond.
eco2eco	Op schema	Binnen eco2eco staat de thematiek van duurzame opopobroogstb en vermarkting centraal. Via verschillende kanalen, netwerkmomenten en opleidingen wordt hierover informatie verspreid (projectwebsite, sociale media, nieuwsbrieven, kennisdag, workshops, bedrijfsbezoeken, excursies,...).

Projecten	Status	Resultaat 2017
<p>Analyseren en ontwikkelen van minstens één nieuw vermarktbaar initiatief voor ANB</p> 	<p>Op schema</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Er werd een innovatiekompas ontwikkeld om vermarktbaar producten met het hoogste potentieel te identificeren. In 2018 wordt een aantal hiervan verder geanalyseerd en ontwikkeld. ● De openstelling van de museumtuin in Gaasbeek is geslaagd met reeds 10.000 betalende bezoekers in het eerste seizoen. Dit gebeurde in goede samenwerking met het kasteel van Gaasbeek (Departement Cultuur). ● Er werd een overeenkomst afgesloten met de VMM (Vlaamse Milieumaatschappij) om hun gebouwen in Erembodegem te vermarkten. De marktverkenning is nog steeds lopende. ● Er werd een businessplan rond een biomassawerf in Limburg ontwikkeld. ● Een hefboomsubsidie van Toerisme Vlaanderen werd bekomen voor de realisatie van de toegangspoort Zoniën als Toeristisch hefboomproject, inclusief een 'canopy walk'. Een gelijkaardig project voor de realisatie van een onthaalpoort in het kader van Schelde Sterk Merk werd ook goedgekeurd. ● De test-natuurbegraafplaats in Rekem werd opnieuw opgestart. ● De haalbaarheid van het nieuwe project natuurcoaches is onderzocht. Natuurinvest is erkend als loopbaancentrum door de VDAB. ● Een testfase voor het ter beschikking stellen van bivakplaatsen voor jeugdbewegingen werd goedgekeurd.

© Lievev Hoste

3 Organisatieontwikkeling in functie van de noden van de maatschappij

Het ANB wil een performante, efficiënte en klantgerichte organisatie zijn, waar het aangenaam werken is. Hierbij richt het zich op de noden van de maatschappij en werkte het aan een structurele inbedding van het innovatiedenken in zijn organisatie.

Om dit te bereiken werkte het ANB in 2017 volgens onderstaande assen.

3.1 Innovatie

Innovatie wordt structureel ingebed in de organisatie. In de eerste jaarhelft van 2017 ging de aandacht naar de realisatie van concrete projecten: uitwerking van de onthaalpoort met een 'canopy walk' in Groenendaal, Kunstwerkplekken, een webtoepassing en app voor de vraaggestuurde werking rond 'Natuur in je Buurt', het project crowdsourcing 'Laat je sporen na', het uitwerken van een nieuw toeristisch arrangement voor de Rand rond Brussel. Deze projecten zijn afgewerkt of zitten op kruissnelheid.

Op het VIT-Bootcamp 2017 (VIT staat voor Vlaamse Innovation Tour) werd de eerste prijs in de wacht gesleept met een voorstel rond virtual/augmented reality (VA/VR). Samen met het Departement Mobiliteit en Openbare Werken wordt gewerkt aan een toepassing om via virtual reality plannen op een interactieve en laagdrempelige manier reeds van bij de ontwerpfasen voor te leggen aan de burger, bijvoorbeeld bij een openbaar onderzoek of een stakeholdersbevraging. Met virtual reality is het mogelijk om de burger letterlijk in het ontwerp te laten stappen en bemerkings te verzamelen en deze maximaal te gebruiken in het proces.

Daarnaast wordt een interactief platform gebouwd waarop projectleiders van de Vlaamse overheid hun ruimtelijke projecten kunnen ingeven en VR/AR-diensten kunnen bestellen. Burgers kunnen hier een overzicht krijgen van alle ruimtelijke projecten in Vlaanderen - geografisch of per thema - met een transparante tijdslijn van de onderdelen waarop participatie mogelijk is, en de mogelijkheid om VR/AR-content thuis of op een infomoment te bekijken. Een Proof-of-concept wordt uitgewerkt in samenwerking met iMinds (Imec).

In de 2e jaarhelft werd werk gemaakt van een innovatiemanagementsysteem, dat zal toelaten op een gestructureerde manier ideeën te capteren, een selectie door te voeren aan de hand van een innovatiekompas en de meest beloftevolle ideeën in

functie van de doestellingen van het ANB op een snelle en efficiënte manier uit te werken in pilootprojecten. Een eerste toepassing werd uitgetest vanuit het oogpunt 'vermarktbaar karakter'.

In 2017 onderstreepten meer en meer onderzoeken de positieve effecten van natuur op gezondheid. Het ANB startte met het verkennen van dit thema met de nadruk op beheer, inrichting en gebruik van de eigen domeinen en het opzetten van strategische allianties.

Zo werden nieuwe natuurlopen ingericht en werd een pilootproject 'Bewegen op verwijzing' opgestart voor het Parkbos Gent. Samen met Inverde werd een opleiding wandel-/natuurcoaches uitgewerkt.

Projecten	Status	Resultaat 2017
Innovatieprojecten met focus op natuurbeleving, uitwerking van 5 Concrete cases:	Op schema	
1. Uittesten van vraaggestuurde werking voor het uitwerken van het belevingsaanbod op basis van een go-to-marketanalyse voor de haalbaarheid van het gebruik van digitale tools.		1. Het concept voor het vraaggestuurde platform, de digitale tool werd uitgewerkt, met als thematische focus groene speelinfrastructuur. Het aanbestedingsproces voor de ontwikkeling van de digitale tools is lopende.
2. 'Canopy walk' Groenendaal		2. Toerisme Vlaanderen keurde een gedeeltelijke subsidiëring goed als toeristisch hefboomproject.
3. Kunstwerkplekken		3. Het project kreeg een nieuwe naam, 'Natuurwerkplekken'. Vijf verschillende concepten van natuurwerkplekken werden uitgewerkt, van klein- naar grootschalig in functie van verschillende parameters (plek, beschikbare tools, faciliteiten, modaliteiten,...). De DR besliste om versneld werk te maken van de mobiele werkplekken. Na evaluatie van het project in Horst zal over de verdere aanpak van de kunstwerkplekken beslist worden.
4. Arrangement Rand rond Brussel (Meise/Groenendaal/Zoniën)		4. Een derde arrangement wordt afgewerkt begin 2018.
5. T-shirt, participatie en crowdsourcing 'Laat je sporen na'		5. Testcase crowdsourcing (platform, wedstrijd thema sporten in natuur) in pilootgebieden Blaasveldbroek, Vilvoorde en Grimbergen werd succesvol afgerond.

Innovatiekompas	Op schema	Als onderdeel van een structurele inbedding van het innovatiedenken in het ANB werd een innovatiekompas ontwikkeld en goedgekeurd. De eerste toepassing had als focus het vermarktbaar karakter. Producten met het hoogste potentieel worden in 2018 verder ontwikkeld. Het innovatiekompas kan ook dienen voor de selectie van innovatieve ideeën met het hoogste potentieel met focus op andere thema's (biodiversiteit, beleving,...).
Toepassen Kinderpanel gedurende 1 jaar	Gerealiseerd	3 klassen verspreid over Vlaanderen werden in 3 sessies geconfronteerd met de dagelijkse uitdagingen waar het ANB voor staat. Er zijn beleidsaanbevelingen geformuleerd. Nieuwe ideeën worden in 2018 in producten verwerkt.
Opstarten Proof-of-concept: visualisatie in Vlaamse regering in een proefgebied, inclusief captatie feedback testpanel	Op schema	Uitrol winnend idee Bootcamp VIT-stuurgroep 2017 i.s.m. ATO-departement MOW.
Publicatie 'Het levende lab 2017, 20 experimentele ideeën over de natuur in Vlaanderen'	Gerealiseerd	Publicatie als afsluiter van een innovatiesessie "Hoe wil jij in de toekomst de Vlaamse natuur beleven?".

3.2 Handhaving

Het handavingsplan 2017-2019 werd door de directieraad goedgekeurd en ter goedkeuring aan de minister voorgelegd. Er werd gestart met de uitvoering van de acties uit de interventiestrategie. De reorganisatie van de natuurinspectie van vijf provinciale cellen naar drie inspectieregio's werd met succes voltooid.

In het kader van het project programmatisch handhaven heeft de natuurinspectie in 2017 bijzondere aandacht besteed aan sensibilisering van de doelgroep landbouwers: in samenwerking met het departement Landbouw & Visserij werd informatie over beschermde graslanden ter beschikking gesteld voor landbouwers via het e-loket landbouw.

Met het oog op de implementatie van het Nagoyaprotocol en de ABS-verordening werd een voorontwerp van decreet en van BVR (Besluit van de Vlaamse Regering) opgesteld en aan het kabinet bezorgd. Hierdoor zal het ANB bevoegd worden voor de handhaving van deze verordening. Door de ABS-verordening worden de regels vastgelegd die gebruikers van genetische rijkdommen moeten volgen om te voldoen aan de regels voor toegang en verdeling van voordelen die zijn vastgesteld door de landen die genetische rijkdommen leveren. Op kruissnelheid vergt de handhaving van deze verordening 4 VTE (voltijdse equivalenten) extra.

De resultaten van de Natuurinspectie worden jaarlijks in een afzonderlijk handavingsrapport gebundeld.

Projecten		Resultaat 2017
Goedkeuring van het handavingsplan 2017-2019	Gerealiseerd	Het handavingsplan 2017-2019 werd goedgekeurd door de DR op 31 maart 2017 en bezorgd aan de minister.
50 % van de acties uit de interventiestrategie zijn opgestart	Op schema	<ul style="list-style-type: none"> ● Actie A1: nota directieraad over handhaafbaarheidstoets is klaar voor agendering directieraad. ● Actie B1 & B2: informatieve kaart HPG (Historisch Permanente Graslanden) is gepubliceerd op Geopunt, met link op landbouwloket. ● Actie E4: knock & talk principe wordt toegepast.
Reorganisatie natuurinspectie	Gerealiseerd	De nieuwe organisatiestructuur met 3 leidinggevenden in plaats van 5 werd geïmplementeerd en intern en extern gecommuniceerd.

3.3 Kennisdeling en vorming

Vormings- en opleidingsinitiatieven worden georganiseerd en in de markt gezet onder de naam Inverde. Dit aanbod richt zich zowel naar externen als naar de ANB-medewerkers.

In 2017 volgden 267 ANB-medewerkers vorming via individuele inschrijvingen, goed voor 2.552,48 uren of 347 dagen opleiding. Voor 'Permanente vorming' - dit zijn de trajecten die door Inverde voor het ANB georganiseerd worden - werden maar liefst 996 inschrijvingen geteld. Dit komt neer op 7.340 uren of 997 dagen verdeeld over 44 vormingsmomenten.

Daarnaast haalden 168 arbeiders en werknemers van het ANB 240 certificaten waarbij ze hun competentie aantoonde in gestandaardiseerde testen over het gebruik van gevaarlijke machines en of het uitvoeren van gevaarlijke taken. Samen waren de brevetteering en de certificering ECC 1 of ECC 2 goed voor 662 inschrijvingen, verspreid over 118 opleidingen en proeven.

In het kader van het operationeel vormingsplan zijn er meerdere opleidingen georganiseerd.

Volgende trajecten vonden plaats in 2017:

- integriteitstraining
- onthaal: de novieten
- leidinggeven
- omgaan met agressie voor natuurinspecteurs
- verhoortechnieken
- presentatietechnieken
- overheidsopdrachten
- toepassing motiveringsplicht
- themadagen:
  - ◆ ontmoetingsdag arbeiders
  - ◆ ontmoetingsdag ondersteuners
  - ◆ beheerdag bos

Via 'brunchboxes' (kennisdelen tijdens een duurzame brunch) wordt het personeel geïnformeerd over recente ontwikkelingen in het beleid, de wetgeving en belangrijke aspecten van organisatie en werking van het ANB. In 2017 werden 11 thema's behandeld, met 450 deelnemers. Dit is goed voor zo'n 900 uren 'Brunchbox'-vorming.

De drie prioritaire doelgroepen in het kader van Natura 2000 zijn bepaald en een bijbehorende strategie per doelgroep werd opgemaakt.

Meer en meer bedrijven zetten zich in om zelf biodiversiteit te gaan realiseren op en rond hun bedrijventerreinen. Samen met het Departement Omgeving worden in het kader van het Europese project 2beconnect experts opgeleid die bedrijven kunnen ondersteunen bij hun concrete realisaties op het terrein. Op diverse plaatsen in Vlaanderen werden op die manier al kleinere en grotere natuurherstelprojecten gerealiseerd met industriële partners. Onder meer het natuurherstelproject Together met de ontginner Sibelco in Lommel, waarbij heel wat heideterreinen werden gerestaureerd, springt in het oog.

Het Ecopedia platform is verplaatst naar een platform dat uitwisseling met andere platformen gemakkelijker maakt, dat gebruiksvriendelijker is en toegankelijker voor mobiele toestellen.

Projecten	Status	Resultaat 2017
De belangrijkste doelgroepen in het kader van Natura 2000 zijn geselecteerd, bevraagd en hebben toegang tot een aanbod op maat	Op schema	Interne bevraging uitgevoerd, op basis daarvan zijn 3 prioritaire doelgroepen (landbouw, gemeenten, private eigenaars) bepaald met een bijbehorende strategie.
Traject Leiderschap ANB. Doelgroep alle leidinggevers en coördinatoren. Focus op resultaat en ontwikkeling van de medewerkers	Op schema	<ul style="list-style-type: none"> ● Het project werd gelanceerd tijdens de kick-off in september. De doelstellingen waren sensibilisering, update van de werkplannen, entiteitsoverschrijdende samenwerking en vooruitblik naar 2018. ● De planning voor 2018 is opgemaakt. Een eerste netwerkcafé voor leidinggevers heeft plaatsgevonden.

Uitwerken van modelovereenkomst met partner voor pilootproject om een deel van het Ecopedia-platform te vullen

Uitgesteld

- Het pad van de modelovereenkomsten werd tijdelijk verlaten. De samenwerking met partners wordt gestimuleerd door de input uit Europese projecten zoals Eco2Eco en 2Bconnect en andere inhoudelijke samenwerkingsverbanden zoals rond invasieve exoten.
- Het Ecopedia-platform is verplaatst naar een platform dat uitwisseling met andere platformen gemakkelijker maakt, dat gebruiksvriendelijker is en toegankelijker voor mobiele devices.

Brevettering

Op schema

Sedert de start zijn er reeds 1691 brevetten afgeleverd, en maar liefst 94% van de deelnemers is geslaagd.

3.4 Personeel en organisatie

In het eerste kwartaal van 2017 werd het plan 'Welzijn 2020' goedgekeurd. Het welzijnsplan geeft concrete invulling aan de uitgangsvraag voor het welzijnsbeleid van het ANB, namelijk "hoe zorgen we er samen voor, dat jij en je collega's met goesting komen werken?". Dit plan geeft ook uitvoering aan de 5 thema's van psychosociaal welzijn uit de welzijnswet. In 2017 werd ook al uitvoering gegeven aan een aantal actiepunten van dit welzijnsplan.

Daarnaast is er de uitvoering van de belangrijkste acties die opgenomen zijn in het Jaaractieplan veiligheid. Deze acties hebben betrekking op het uitvoeren van de risicoanalyse voor de functie van boswachters (gevalideerd door het EOC (entiteitsoverlegcomité)), in het najaar werd ook gestart met de opmaak van de risicoanalyse van regiobeheerders en medewerkers die sporadisch op terrein zijn.

Een aantal procedures en richtlijnen werd opgemaakt of geactualiseerd, zoals bijv. de richtlijn 3 groene lichten, de bestelprocedure voor arbeidsmiddelen,...

De welzijnsrondgangen werden uitgevoerd volgens de nieuwe afgesproken werkwijze en de acties die voortvloeien uit deze verslagen worden op gestructureerde wijze opgevolgd en aangepakt.

In september namen de centrale diensten van het ANB hun intrek in het Herman Teirlinckgebouw, waar de principes van het 'Nieuwe Werken' ten volle werden

uitgerold. Het PTOW (plaats- en tijdsafhankelijk werken)-luik werd dan ook binnen het ANB versneld ingevoerd en is sinds 1 mei 2017 van kracht. In totaal zijn er nu 305 collega's die de mogelijkheid hebben om plaats- en tijdsafhankelijk te werken.

Net zoals in 2016 heeft de directieraad beslist om in 2017 tien diversiteitsfuncties open te stellen voor diversiteitsmedewerkers.

De nieuwe risicogebaseerde aanpak van Audit Vlaanderen werd vertaald in een aanpak op maat. Naast een solide methodische aanpak voor het analyseren en evalueren van risico's, ligt de focus vooral op het effectief verbeteren van de interne controle binnen de organisatie. Het risicoregister met inventaris van de organisatiebrede risico's werd op basis van gesprekken met elk van de directieraadsleden opgemaakt. De evaluatie van de risico's (inschatting van impact en waarschijnlijkheid) werd voorbereid.

De aanpak voor het opvolgen van de audits werd gewijzigd met de focus op het geïdentificeerde risico. Niet enkel het opgestelde actieplan, maar ook de oorspronkelijke risicoanalyse en aanbevelingen worden gebruikt als referentiepunt voor de beoordeling van de status van uitvoering van de aanbevelingen. Op deze manier is er meer focus in de uit te voeren prioritaire acties. Door het expliciteren van de risico's en verwachte maatregelen en acties, groeit het inzicht over het belang van sommige acties.

Projecten	Status	Resultaat 2017
Personeelsplan en interne mobiliteit	Afgerond	<ul style="list-style-type: none"> ● Finale goedkeuring PEP (personeelsplan) in maart 2017. ● Communicatie PEP naar alle medewerkers. ● 2018: PEP in FUCLA (functieclassificatie) (cf. doelstelling 2018) ● Procedure interne mobiliteit is succesvol ingevoerd. Een groot aandeel van de vacatures werd intern ingevuld. ● 2018: Evaluatie van de procedure + (cf. doelstelling 2018).
Goesting om te komen werken	Afgerond	<p>Het Actieplan Welzijn werd opgemaakt en goedgekeurd door EOC. Het is een meerjarenplan: 2017-2019.</p> <p>Jaaractieplan 2017 werd opgesteld, gecommuniceerd en uitgevoerd.</p>
Cultuurtraject	Op schema	Het leiderschapstraject werd geconcretiseerd, de uitrol is gestart en loopt verder in 2018 (cf. doelstelling 2018).
Opmaak en uitvoering van een integriteitsplan	Afgerond	Het integriteitsplan werd opgemaakt en goedgekeurd door de DR. De uitvoering is gestart en loopt verder in 2018 (cf. doelstelling 2018).
Opmaken van een werkplan per entiteit met ingebouwd risicomanagement	Op schema	De werkplannen zijn opgemaakt en worden opgevolgd in Apropos (een instrument voor projectopvolging).
Verder uittekenen van programma-beheer	Op schema	De directieraad werkte 4 portfolio's uit die meer focus moeten brengen in de projecten. Een governance model hiervoor werd uitgetekend en goedgekeurd.
Opstarten van procesmanagement voor de strategische projecten met een belangrijke ICT-component	Vertraagd	Afgestemd op de planning rond digitalisering worden processen hertekend in functie van digitalisering en in functie van een betere dienstverlening.
Traject ploegbazen	Op schema	Dit wordt opgenomen in een 'Leiderschapstraject Ploegbazen'.
Traject coördinatoren	Op schema	Verschillende workshops en gesprekken werden georganiseerd om de rol te verduidelijken en de samenwerking te verbeteren.
Uitbouwen van een organisatiebrede gebiedsgerichte werking	Op Schema	Een nieuw organogram voor GGW (Gebiedsgerichte Werking) werd op 14/07/2017 goedgekeurd door DR. GGW wordt aangestuurd in drie regio's waaronder gebiedsteams de concrete projectwerking op zich nemen en dit gestructureerd en gepland via een meerjarenplan. De opmaak van de meerjarenplannen is reeds gestart voor een 10 tal SBZ's (Speciale Beschermingszone) en wordt verder uitgerold.

Begeleiden en coördineren van een risicoanalyse	Op schema	Het risicoregister van organisatiebrede risico's werd op basis van interviews met alle directieraadsleden opgemaakt en gevalideerd door de DR begin januari 2018. De evaluatie van de geïdentificeerde risico's (impact en waarschijnlijkheid) werd opgestart.
<p>Audit:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Uitvoeren van pre-implementatie-audits van alle nieuwe of aangepaste processen op basis van het CO-SO-ERM-model ● Opvolgen van de uitvoering van de aanbevelingen van alle audits ● Formuleren van adequate en efficiënte actieplannen ● Opstarten van ad hoc audits ● Bewaken van het principe van single audit 	Op schema	<ul style="list-style-type: none"> ● Uitgevoerde pre-implementatie-audits: <ul style="list-style-type: none"> ◆ Proces instroom ◆ Proces interne mobiliteit ◆ Arbeidsreglement (wijziging PTOW) ◆ Compliance-audit voor regeling mobiele werker in het kader van het wagenreglement ◆ Audit bossencompensatie van nabij opgevolgd, statusrapportering eind januari, eind april en eind november met merendeel van de aanbevelingen uitgevoerd. Ondersteuning voor verantwoordelijken bij uitwerken van maatregelen/implementeren. ◆ Opvolging van de aanbevelingen voor de audits: aankoop van gronden, vermarkten van terreinen, HRM, ICT ● Ad hoc audits: <ul style="list-style-type: none"> ◆ zelf uitgevoerd interne controle (bosmeubilair) – proces van interne controle met duidelijke functiescheiding uitgevoerd ◆ zelf uitgevoerd: audit wapens – aantal acties al langer lopende, aanvullend actieplan dient opgenomen te worden ◆ risicoanalyse voor nieuwe opdracht ABS/Nagoya opgeleverd.
		Rapportering over Audit Vlaanderen bij hoofdstuk regeringsafspraken.

Heel wat inspanningen gingen in 2017 naar het verandertraject 'Vlucht Vooruit'.

'Vlucht Vooruit' verzamelt een 15-tal projecten. Deze projecten hebben tot doel de optimalisatie van de (samen)werking, een cultuurverandering of het welzijn van de medewerkers. Het initiatief is genomen door Operationeel Terreinbeheer, maar wordt ondersteund door collega's uit heel de organisatie.

Deze resultaten van de projecten zal het ANB helpen om het verschil te blijven maken op het terrein als beheerder van natuurgebieden, door verder te

professionaliseren en te optimaliseren. Maar ook om antwoorden te vinden op de snel veranderende maatschappij en zich voor te bereiden op de impact van de 'vergrijzing' van het personeelsbestand en de bijbehorende uitstroom van personeel.

Met 'Vlucht Vooruit' streeft het agentschap een goede samenwerking na, zowel intern als met de partners.

9 projecten werden in 2017 afgerond, 6 overige projecten worden in 2018 afgewerkt.

Project	Status	Resultaat 2017
Digitalisering	Op schema	<ul style="list-style-type: none"> Na testen van 7 hardware modellen werd gekozen voor tablet. Vijf gekende softwaretoepassingen werden getest en geëvalueerd.
Regiovisie en jaarplan	Op schema	<ul style="list-style-type: none"> Sjabloon regiovisie is klaar voor implementatie in regioteams.
Optimalisatie loodsen	Gerealiseerd	<ul style="list-style-type: none"> Overzicht van welke loodsen voldoen (niet) aan richtkader voor de inrichting. Geactualiseerde loodsennota en overzichtskaart met planning voor komende 1 tot 5 jaar
Basis en extra pooltaken boswachters	Gerealiseerd	<ul style="list-style-type: none"> Praktisch kader voor verdeling van basis-en pooltaken boswachters. Lijst met inzetbare overkoepelende pooltaken.
Boswachter als ambassadeur	Op schema	<ul style="list-style-type: none"> Bevraging bij boswachters en medewerkers ANB om te peilen naar interne erkenning. Bevraging bij 1000 Vlamingen over hoe zij de boswachter zien. Resultaten bevragingen werden omgezet naar concrete actiepunten. Bepaling mandaat boswachters rond externe communicatie. Mouwschild op uniform en lichtbalk op dienstwagen om boswachters te kunnen onderscheiden van andere functiegroepen op terrein.
Deel je kennis	Op schema	<ul style="list-style-type: none"> Handleiding voor kennisoverdracht n.a.v. pensionering en duurzame kennisdeling in dagelijkse praktijk.

Kerntaken en overkoepelende taken van regiomedewerkers	Gerealiseerd	<ul style="list-style-type: none"> ● Basistaken regiomedewerkers werden uitgeschreven in 'hoe-moet-dat'-fiches en digitaal ter beschikking gesteld. ● Afsprakenkader om bij afwezigheid van een collega het overnemen van taken vlot te laten verlopen, ongeacht de werkplek en over de grenzen heen. ● Afspraken met andere entiteiten om 'hoe-moet-dat'-fiches in te bedden in de hele organisatie.
Mobiele groenarbeider	Gerealiseerd	<ul style="list-style-type: none"> ● Vacatures voor mobiele groenarbeiders.
Optimale inzet van medewerkers binnen OTB	Gerealiseerd	<ul style="list-style-type: none"> ● Goedgekeurd reïntegratietraject om medewerkers actief te integreren in werking ANB. ● Oproep voor reïntegratiemedewerkers. ● Nota preventieve maatregelen.
Technisch beheer	Op schema	<ul style="list-style-type: none"> ● Opmaak BVR technisch beheer. ● Voorbereiding wijziging wetgeving.
Toezicht en regeling weekenddiensten	Op schema	<ul style="list-style-type: none"> ● Instructie 'Toezicht en weekenddiensten' met bijbehorende praktische afspraken.
Uitbesteden vs eigen regie	Gerealiseerd	<ul style="list-style-type: none"> ● Afwegingskader om keuze te maken welke werkzaamheden in eigen regie, sociale tewerkstelling of aanneming worden uitgevoerd.
Samenwerking	Gerealiseerd	<ul style="list-style-type: none"> ● Getoetste cases.
Veiligheid	Gerealiseerd	<ul style="list-style-type: none"> ● Concept 2 VTE veiligheidscoaches.
Werkplanning	Gerealiseerd	<ul style="list-style-type: none"> ● Werkmodel voor werkplanning. ● Functiebeschrijving coördinerende ploegbaas en coach werkplanning. ● Vacature coördinerende ploegbaas.

3.5 Logistiek management

In het kader van de optimalisatie van de dienstverlening aan externe klanten wordt nauw samengewerkt met de 1700-lijn. Zo werd onder andere een aangepast script uitgewerkt voor de behandeling van vragen over vleermuizen en 'kappen van bomen en bossen'.

Er werden ook een aantal logistieke processen herzien. Zo werd het proces van de kledij van de arbeiders integraal in co-creatie met Operationeel Terreinbeheer overgeheveld. De werking wordt voortaan geregeld vanuit de oostelijke en westelijke centrale verdeelpunten.

Het wagenbeleid werd geactualiseerd en gevalideerd op het EOC.

Projecten	Status	Resultaat 2017
Zorgen voor transparantie & uniformiteit in postbehandeling	Vertraagd	Alle functionaliteiten zijn gekend. Een POC (proof of concept) wordt uitgewerkt in Q1 2018 om na evaluatie organisatiebreed uit te kunnen rollen.
Organiseren van inventaris- en voorraadbeheer	Op schema	Functionele en technische (IT) analyse zijn uitgevoerd. Het bestek is publicatieklaar om in Q1 2018 te lanceren.
Zorgen voor een vernieuwd wagenparkbeheer met een adequaat risicobeheer	Op schema	<ul style="list-style-type: none"> De aanpassingen aan de richtlijn-Wagenbeleid werden op het EOC besproken en gevalideerd. Er werd verder gewerkt aan een adequaat risicobeheer, waarbij het bestek voor de ritregistratie (track & trace) midden december werd gegund. Alle aanbevelingen uit de audit wagenparkbeheer kregen door Audit Vlaanderen de status gevalideerd (gerealiseerd). Het ANB heeft heden geen openstaande aanbevelingen meer. In Q1 2018 wordt verder ingehaakt op de projecten die lopen in het kader van de klimaatdoelstellingen.

3.6 ICT – Radicaal digitaal

Begin 2017 werd een actualisatie van het lange termijn ICT-plan uitgewerkt. Het ANB haakt in op de trajecten die in het kader van 'Vlaanderen Radicaal Digitaal' door de Vlaamse overheid worden uitgerold. Zo is er de samenwerking in het kader van het burgerloket (door onze applicaties e-loket fauna & flora), slimme subsidies (via GNB (Geïntegreerd Beheer van Natuur)), het dossieropvolgingssysteem Adict en het ondernemingsloket (de tweede fase van het platform 'Passende beoordeling').

Het ANB heeft de projectoproep van Informatie Vlaanderen beantwoord voor het maken van een POC (proof of concept) van de nieuwe decretale bepalingen rond GNB (Gemeenschappelijk Nautisch Beheer), inclusief het aanvragen van de subsidies (hefboom slimme subsidies 'Vlaanderen Radicaal Digitaal') en de vergunningen in verband met de natuurbeheerplannen. Deze POC zal worden gerealiseerd tegen eind januari 2018, waarin een aantal nieuwe technologieën (zoals blockchain) en concepten (binnen GIS (Geografisch Informatiesysteem)) zullen worden uitgetest in deze POC.

Projecten	Status	Resultaat 2017
Ondersteuning van de ontwikkeling van de voortoets, impactscoretool ammoniak, uitwerking van DPAS (Definitieve Programmatische Aanpak voor Stikstofdepositie), platform 'Passende beoordeling', databank 'Passende beoordeling'	Voortoets (MMIS) Opschema	Voortoets & Impactscoretool werd/ wordt ontwikkeld door Departement Omgeving
	Impacttool (MMIS) Op schema)	Er komt geen DPAS meer, cf. politieke besluitvorming
	DPAS: stopgezet Platform PB: VRD-financiering; Gerealiseerd	PB werd gerealiseerd binnen de vooropgestelde timing (voor eind 2017)
Adict-programma: dossieropvolgingssysteem voor adviezen en vergunningen	Op schema	Adict bevat ondertussen ook Findos 1.0. Databank Ontbossing en Boscompensatiefonds 1.0 werd ook gerealiseerd.
Masterplan IHD en van een ondersteunend Geoloket	Op schema	Geoloket in productie. Managementplan in testfase.
Datawarehouse	Vertraagd	Nog niet opgestart (nog geen projectmanager aangesteld en de noden werden nog niet in kaart gebracht).
Inspire	Gerealiseerd	Een aantal GIS-lagen werd geconformeerd met de aanbevelingen van Inspire (Europese Richtlijn rond data compliance).

3.7 Communicatie

Verschillende campagnes en initiatieven hebben bijgedragen tot een grote beleving van de natuur voor een ruim publiek. Klassiekers zoals de 'Week van het Bos' werden aangevuld met kleinere acties die inspelen op bestaande interesses. Zo speelt het Hyacintenfestival in op de grote (media) aandacht voor de hyacintenbloei in Hallerbos. De campagne focust hierbij op zowel natuurbeleving (kom genieten van die paarse natuurpracht), als biodiversiteit (de hyacint als waardevol stukje natuur). Samen met terreinbeheer focuste de entiteit Communicatie ook op de sensibilisering van de bezoeker (blijf op de paden, hou je hond aan de leiband). Dat evenwicht wordt ook nagestreefd in de vele kleinere en grotere, zichtbare en minder zichtbare realisaties op vlak van terreincommunicatie (infoborden, infopaden, adviezen, evenementen, e.a.).

Digitale communicatie speelt een belangrijke rol in het bereiken van een ruim publiek. Achter de schermen en dus vaak minder tastbaar wordt er hard

gewerkt aan het up-to-date maken en houden en het aantrekkelijk maken van de belevingswebsite. Tegelijk worden promocampagnes uitgewerkt. Met succes. Ten opzichte van dezelfde periode in 2016 heeft het agentschap nu 24% meer unieke gebruikers (de raadplegingen van de MKWB niet meegerekend). In cijfers: 638.088 gebruikers in 2017 tegenover 514.649 in 2016.

Op beleidsvlak werd het openbaar onderzoek rond het Natura 2000-programma feilloos uitgerold. Ook het openbaar onderzoek over de MKWB-kaart werd vanuit communicatie actief mee opgevolgd en uitgevoerd, tot de kaart door de Vlaamse regering werd ingetrokken.

Op vlak van interne communicatie is de opstart van een nieuw intranet, om technische redenen vertraagd. De verschillende veranderprocessen zijn communicatief ondersteund en geadviseerd (Traject Welzijn, Vlucht Vooruit, GGW,...). De verschillende nieuwsbrieven haalden de beoogde timing en kwaliteit en er is verder gepioneerd met videoboodschappen.

Projecten	Status	Resultaat 2017
65 extra domeinen zijn voorzien van onthaalborden	Op schema	<ul style="list-style-type: none"> In 2017 werden 50 gebieden voorzien van nieuwe onthaalborden. Daarbij zitten enkele erg grote projecten zoals bijv. Haveland, de Voerense bossen (met 10 tot 30 borden per project). Een tiental domeinen kon niet van start gaan door externe redenen. Daarnaast werden ook kleinere initiatieven genomen om de domeinen goed te ontsluiten. Een tiental speelzones en hondenzones werden ingericht en geopend. Op een vijftal plaatsen werden nieuwe leerpaden geplaatst of bestaande vernieuwd. Ook werden enkele nieuwe informatieve borden gemaakt, die systematisch aangevuld worden in de catalogus terreincommunicatie (bv. over reekalfjes, verbod op afval storten, honden(poep),...).
Twaalf extra gebieden zijn voorzien van speciale borden	Gerealiseerd	<p>Deze initiatieven zitten op schema of zijn afgewerkt.</p> <p>Enkele voorbeelden van realisaties:</p> <ul style="list-style-type: none"> educatief project Ijzermonding (95% afgewerkt, nog plaatsing); inrichting Toren van Brasschaat (op schema, ontwerp klaar, realisatie en lancering 1ste kwartaal 2018);

		<ul style="list-style-type: none"> ● Helleketel vakwerkhuisje: gerealiseerd; ● inrichting vleermuisvriendelijk pompgebouw De Nuchten: gerealiseerd ● Budoparcours: wegwijzers en veiligheidsvoorschriften: gerealiseerd ● Vloetenveld: ingerichte speelzone: gerealiseerd (en filmpjes Vloethemveld); ● Leerp pad Poëzie Lappersfortbos: gerealiseerd; ● Leerp pad Praatbos n.a.v. Grote Oorlog: gerealiseerd; ● Boomstamwaterput Drongengoed: aanvullend deel tentoonstelling: gerealiseerd; ● Gedichtenparcours Holsbeek: gerealiseerd; ● Vloethemveld: uitkijktoren: ontwerp klaar, lancering voorzien in 2018; ● Meerdaalwoud: 1ste fase inrichting en opening: gerealiseerd; ● Bulskampveld: voorzien voor 2018; <p>Hoge dijken: inrichting kijkhutten: gestart, loopt verder in 2018; Onthaalcentrum Het Broek optimaliseren en pimpen; Communicatie over het Zoniën woud voor specifieke doelgroepen (najaar 2017); van Basiliek tot Basiliek.</p>
<p>Een stijging van het aantal bezoekers van de website natuurenbos.be met 5 procent</p>	<p>Op schema</p>	<p>Ten opzichte van dezelfde periode in 2016 heeft de website nu 24% meer unieke gebruikers (de raadplegingen van de MKWB niet meegerekend). In cijfers: 638.088 gebruikers (2017) t.o.v. 514.649 (2016).</p>
<p>Aantrekkelijke uitstraling - Vijf concrete realisaties zijn uitgewerkt</p>	<p>Gerealiseerd</p>	<p>Week van het Bos: campagnebeeld, mediapartner, licht versie website, netwerkmoment. Toegangspoort Zoniën – dossier ingediend bij Toerisme Vlaanderen. Sport en beleving: T-shirt; Inspirerende publicatie creatief labo; Pop-up overnachting: vertraagd.</p>
<p>Opmaken van een duidelijke visie over de integratie van het biodiversiteitsverhaal in de strategie rond belevingscommunicatie</p>	<p>Gerealiseerd</p>	<p>Verwerking van de resultaten van de natuurbelevingsenquête is gebeurd.</p> <p>De vernieuwde strategie met verruimde scope is goedgekeurd op directieraad en wordt volop geconcretiseerd. De communicatiestrategie van het ANB focust zich nu rond Live (beleving-biodiversiteit), Listen (dienstverlening) en Lead (vakmanschap).</p>

Inventariseren-standaardbrieven en bijwerken sjablonen	Gerealiseerd	Inventarisatie opgestart, nieuwe stijl brief projectoproep bebossing, eindredactie standaardmails AVES.
Uitbrengen van drie nieuwsbrieven richting vrijwilligerswerking	Gerealiseerd	Drie digitale vrijwilligersniewsbrieven verspreid.
Realisatie van één concreet project als uitvoering van de strategie	Gerealiseerd	Hyacintenfestival (Europese topnatuur via beleving in de kijker).
Opmaken van communicatieproduct over de jaarresultaten	Gerealiseerd	Stellingenboekje gepubliceerd, infokaartje ontwikkeld als product voor jaarrapport en ruim verspreid.
Uitzenden van vijf reportages op Plattelands-TV	Gerealiseerd	Reportages gedraaid en contract verlengd.
Kanalen blijven performant: bezoekers- en lezersaantallen blijven stabiel	Op schema	Sociale media: volgers/fans nemen toe. Digitale belevingsniewsbrief: abonnees nemen toe.
Onderhouden van perscontacten	Op schema	Journalisten m.b.t. thema natuur overgeheveld vanuit journalistendatabank naar ANB-persbestand. Regelmatige verspreiding en redigeren van persberichten naar ANB-persbestand.
Verspreiden van het magazine Vislijn naar alle vissers in Vlaanderen	Gerealiseerd	In december 2017 verspreid naar de doelgroep.
Uitgegeven van 4 folders exoten	Op schema	Realisatie van folders over Chinese wolhandkrab en Japanse duizendknoop. Eindredactie & lay-out handleiding Chinese wolhandkrab.
Organisatie twee openbare onderzoeken (N2000, MWKB)	Gerealiseerd	Coördinatie aankondiging openbare onderzoeken in drie kranten, aanplakking, drukwerk en distributie infopakketten naar gemeenten.
Deelname aan twee beurzen	Gerealiseerd	Coördinatie ANB-stand Agriflanders en Hunting.
Publicatie van tien nieuwe kompasnaalden op intranet en site	Op schema	In najaar kompasnaald 'hondenloopzones' gepubliceerd. Herziening kompasnaald 'Voortoets/passende beoordeling'.
Uitvoering intern communicatieplan	Gerealiseerd	Tweewekelijks digitale nieuwsbrief verstuurd naar medewerkers, berichten op intranet up-to-date: 517 berichten gepost in 2017, twee edities van personeelsmagazine Wild gemaakt, teamdag met 500 aanwezigen op 16 juni, communicatieve ondersteuning projecten zoals Vlucht Vooruit, verhuis VAC Brussel, brevettering.

3.8 Financieel management

Het beschikbare budget voor IHD steeg met 7,5 mio euro in 2017. Dit resulteerde in een versnelling op het vlak van terreinrealisaties, zowel qua regulier beheer als terreininvesteringen. Dit budget werd meer dan verdubbeld ten opzichte van de voorbije jaren.

Dit werd onder andere gerealiseerd door de organisatie van overheidsopdrachten (inclusief interne controle) binnen het ANB te optimaliseren. Naast de aanzienlijke stijging van de budgettaire besteding heeft dit er ook toe geleid dat het aantal ongunstige adviezen van de Inspectie van Financiën is afgenomen, ondanks het toegenomen aantal overheidsopdrachten.

Projecten	Status	Resultaat 2017
ANB als enige budgethouder van het MINA-Fonds (Fonds voor Preventie en Sanering inzake Leefmilieu en Natuur) met betrekking tot de ANB-dossiers	Vertraagd	Er werd een voorstel uitgewerkt en besproken met het Departement Omgeving. Begrotingstechnisch zijn er geen belemmeringen meer, maar is er nog geen finaal juridisch akkoord.

3.9 Regelgeving

De regelgeving inzake geïntegreerd beheer ten behoeve van natuurbehoud, die uitvoering moet geven aan de omvangrijke wijziging van het natuurdecreet, trad in werking in 2017.

Hierdoor zijn alle ook rechtsregels voor de subsidiëring van het natuurbeheer en het bosbeheer verzameld in eenzelfde wettelijk kader, in plaats van verspreid over diverse regelgevende teksten. Alle regels inzake natuurbeheer, inclusief de regels inzake de subsidiëring die daarmee verbonden zijn, zijn nu op één leest geschoeid, door de koppeling aan het nieuwe instrument van het natuurbeheerplan. De vroegere diversiteit aan regels en procedures behoort daarmee tot het verleden. Als kers op de taart is de subsidieregeling ook uitgebreid naar alle terreinbeheerders die aan natuurbeheer willen doen, terwijl dit vroeger beperkt was tot bossen en natuurreservaten.

Het decreet inzake fiscale gunstmaatregelen verbonden aan natuurbeheerplannen is goedgekeurd in het Vlaams Parlement.

De bepalingen in het natuurdecreet inzake het instandhoudingsbeleid voor Europese natuurdoelen, vernietigd bij arrest van het Grondwettelijk Hof, werden hersteld. Het decreet houdende instemming met het Protocol tot wijziging van de Benelux-Overeenkomst op het gebied van de jacht en de vogelbescherming, gedaan te Brussel op 17 februari 2016, werd goedgekeurd. In het Jachtdecreet werd een rechtsgrond voorzien voor het jachtfonds.

Het Instandhoudingsbesluit van 20 juni 2014 werd aangepast. Er werden specifieke instandhoudings-

doelstellingen goedgekeurd voor enkele speciale beschermingszones aangeduid in kader van de Vogelrichtlijn waarvoor nog geen dergelijke doelstellingen waren vastgesteld: SBZ 'BE2217310 – Bocholt, Hechtel-Eksel, Meeuwen-Gruitrode', Neerpelt en Peer, SBZ 'BE 2301336 Schorren en polders van de Beneden-Schelde' en SBZ 'BE2300222 De Kuifeend en Blokkersdijk – deel De Kuifeend'.

Er werd een ministerieel besluit tot samenstelling van de wildbeheercommissie goedgekeurd voor de periode 2017 tot en met 2019. Het ministerieel besluit van 14 december 2016 tot samenstelling van de jachtexamencommissie voor de periode 2017 tot en met 2019, werd aangepast. Het ministerieel besluit tot vaststelling van de indicatoren voor schade door wilde zwijnen werd vastgesteld. Er werden vier ministeriële besluiten tot vaststelling van een soortenbeschermingsprogramma goedgekeurd, met name voor de grauwe klauwier, de hazelmuis, de vroedmeesterpad en drie vissoorten (beekprik/rivierdonderpad/kleine modderkruiper). Er werd een ministerieel besluit vastgesteld betreffende het instellen van tijdelijke maatregelen voor zeebaars ter uitvoering van artikel 14 van de wet van 1 juli 1954 op de riviervisserij. Er werd een ministerieel besluit goedgekeurd betreffende het instellen van een tijdelijke terugzetverplichting in de waterlopen Zwalm en IJse en hun zijwaterlopen ter uitvoering van artikel 14 van de wet van 1 juli 1954 op de riviervisserij.

Ook werd een ministerieel besluit vastgesteld tot aanduiding van de gewestelijke overleginstantie (GOI).

Projecten	Status	Resultaat 2017
Uitvoeringsbesluiten 'geïntegreerd beheer ten behoeve van het natuurbehoud' (kortweg GBN)	Vertraagd	De drie uitvoeringsbesluiten (natuurbeheerplan/erkenning natuurreervaat, criteria duurzaam natuurbeheer en subsidies) werden definitief goedgekeurd door de Vlaamse regering. Het decreet inzake fiscale maatregelen ten behoeve van natuurbehoud werd op 22 december 2017 bekrachtigd door de regering.
Opzetten tweede module GBN	Vertraagd	Een conceptnota werd uitgewerkt. De verdere uitwerking wordt uitgesteld.
Herstellen vernietiging door het Grondwettelijk Hof van de bepalingen inzake het instandhoudingsbeleid in het natuurdecreet	Gerealiseerd	De noodzakelijke herstelling aan het natuurdecreet werd doorgevoerd bij decreet van 27 januari 2017 (Belgisch Staatsblad 6 februari 2017).
Aanpassing van het Instandhoudingsbesluit van 20 juni 2014	Gerealiseerd	Op 16 juni 2017 werd het besluit tot aanpassing van het Instandhoudingsbesluit definitief goedgekeurd door de Vlaamse regering.
Voorontwerp Decreet en BVR tot implementatie Nagoya Protocol en ABS-verordening	Gerealiseerd	Teksten zijn aan het kabinet bezorgd.
Verhandelbare boscompensatierechten	Uitgevoerd	Resultaten van de studie zijn gerapporteerd aan de minister.
S-IHD-besluiten (voor Kuifeend, Linker Scheldeoever, Peer en IJzervallei)	Vertraagd	Drie S-IHD besluiten voor Vogelrichtlijngebieden (Antwerpen Linkeroever, Peer en Kuifeend – Opstalvallei zijn definitief goedgekeurd door de Vlaamse regering. Het S-IHD-besluit voor de IJzervallei is voorgelegd aan de minister.

3.10 Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Natuurinvest volgt de restauratie van diverse vastgoedwerven op, met het oog op verduurzaming van het vastgoed en een betere beleving van de ANB-gebieden door bezoekers.

Het FSC-certificaat voor de exploitatie van domeinbossen werd in 2017 vernieuwd.

Hierbij wordt ook verwezen naar de eerder vermelde samenwerking met het bedrijfsleven, bijv. in het kader van 2beconnect (biodiversiteit op bedrijventerreinen), rond tijdelijke natuur, rond natuurherstel of rond circulaire economie.

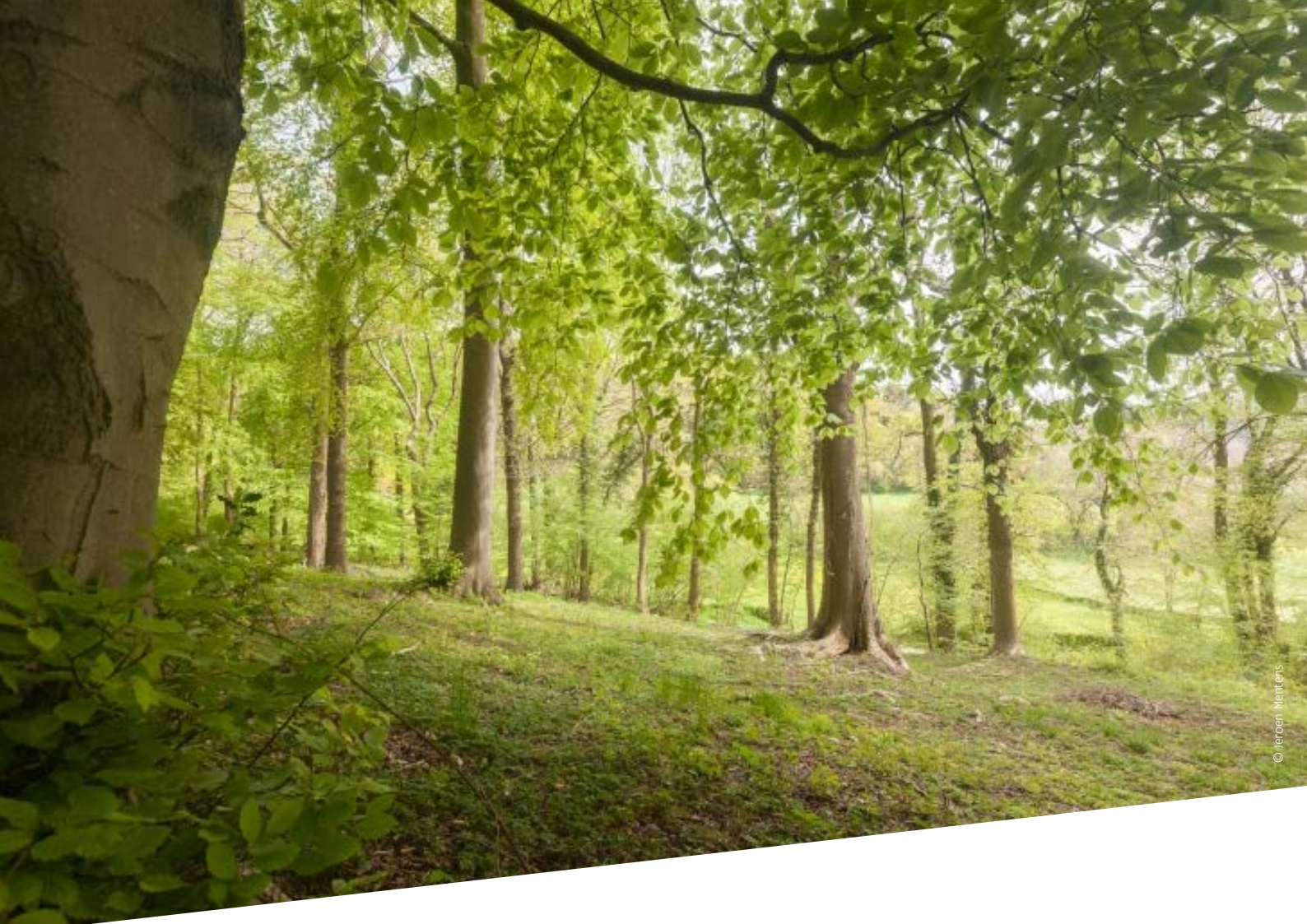
In 2016 heeft het team Relatiebeheer 187 gemeenten bezocht en een toelichting gegeven aan ambtenaren en bestuur over de reorganisatie van ANB 2.0. en de producten in het aanbod van ANB. 61% van de Vlaamse gemeenten werd hiermee bereikt. Een tweede inhoudelijke rondgang is gestart, met nadruk op vernieuwingen in de communicatie over de thema's 'bomen en bos', 'helpdesk' en 'speelzones'. Op basis van de ingewonnen informatie zal het team Relatiebeheer verder gevolg geven en initiatieven ontwikkelen die resulteren in informatie-optimalisatie, verbeteren van de klantvriendelijkheid van processen, en behouden en verbeteren van de participatie en tevredenheid van belanghebbenden.

Projecten	Status	Resultaat 2017
Verduurzamen van vastgoed	Op schema	<ul style="list-style-type: none"> Natuurinvest verzorgt de opvolging van vastgoedwerven, zoals de restauratie van de Koninklijke Loge in Groenendaal, vochtproblematieken in Het Spaans Huis in Tervuren, de installatie van een sanitair paviljoen en nieuwe nutsvoorzieningsmeters in Vordenstein, herstel en onderhoud in The Treehouse Hechtel-Eksel, de renovatie van het vastgoed in het domein Hof te Linden, en het herstel van de aanbouw aan het kasteel in Groenendaal. Daarnaast doet Natuurinvest verschillende analyses van verbeteringsprojecten op vlak van nutsleidingen, isolatie of HVAC (Heating, Ventilation & Air Conditioning) zoals de studie rond een warmtenet voor de site Groenendaal. Natuurinvest voerde een studie uit rond de rationalisering van het loodsengebruik en de loods in Hechtel-Eksel werd opgeleverd.
Belanghebbendenmanagement	Op schema	<p>Voor de interne belanghebbenden werden opleidingen georganiseerd in het kader van het professionaliseren van het aankoopbeleid binnen het ANB.</p> <p>De externe partners kregen een infosessie aangeboden waarin het uitbestedingsprogramma werd toegelicht (inclusief een bijkomende infozitting rond e-invoicing). Met de koepelorganisatie van de sociale werkplaatsen werd een overleg georganiseerd om vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen.</p>

Duurzaam aanbesteden

Op schema

Op innovatief vlak werd voor de eerste maal gewerkt met functionele bestekken (beeldbestekken) voor het onderhoud van domeinen. Er werd eveneens gewerkt aan het verdelen van grote bestekken in percelen (goede praktijk binnen het ANB). Opdrachten die voorbehouden worden voor sociale werkplaatsen zijn ingebed in de werking van het ANB. In het loodsenproject (verschillende nieuwe arbeidersloodsen over heel Vlaanderen verspreid) is heel veel aandacht besteed aan de duurzaamheid van de gebouwen.

© Jeroen Meertens

4 Regeringsafspraken

4.1. Aanbevelingen Audit Vlaanderen

Audit Vlaanderen bevestigde in haar jaarlijkse opvolging van 30 september 2017 voor alle aanbevelingen de status 'gerealiseerd'. Het ANB kan een realisatiegraad van 100% voorleggen met een tijdigheid van 88%.

4.2. Aanbevelingen Rekenhof

Het actieplan voor de bossencompensatie werd als bijlage gevoegd bij de Beleidsbrief Omgeving. Een formele statusrapportering van 15 april 2017 en van 30 november 2017 werd via het kabinet overgemaakt aan het Rekenhof. De statusrapportering is eveneens toegevoegd als bijlage bij de Beleidsbrief Omgeving 2018. Het merendeel van de acties is op schema. De databanken, de aanpak van de toplaag meest kwetsbare bossen en de effectieve bebossing van de eigen terreinen liepen vertraging op.

4.3. Opvolging kerntakenplan

De gedefinieerde voorstellen in het kerntakenplan van het ANB zijn op schema. Als bijlage is een gedetailleerde rapportering over de situatie eind 2017 toegevoegd.

4.4. Opvolging besparingen

Tegen het einde van 2019 moet het aantal personeelsleden van de Vlaamse overheid verder met 1.963 koppen zijn gedaald. Momenteel is het richtcijfer van het ANB een daling van 79 koppen (10,1%) in vergelijking met de norm van 30 juni 2014 (784 koppen). Op 31 december 2017 stond de teller op 745.

5 Bijlagen

5.1. Kencijfers en indicatoren ANB

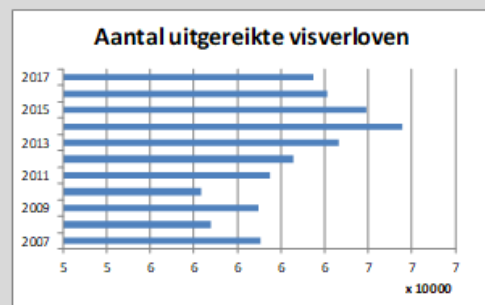
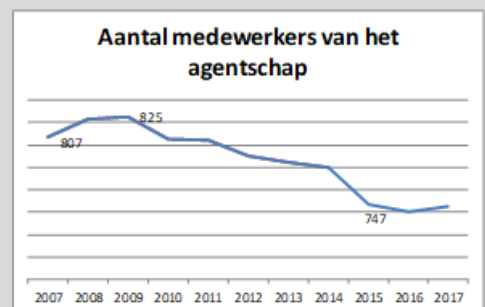
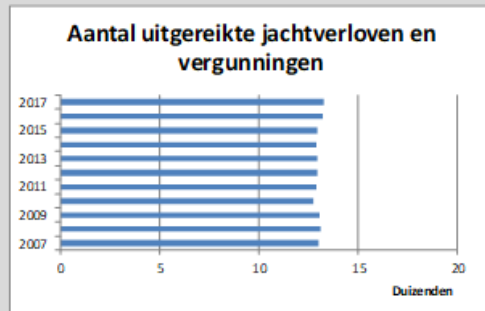
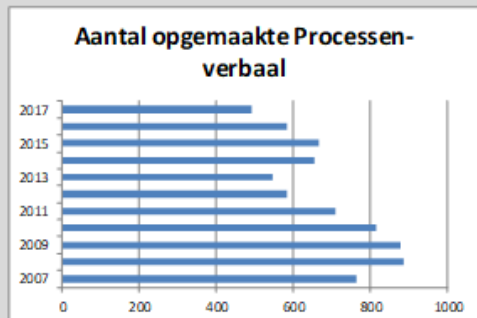
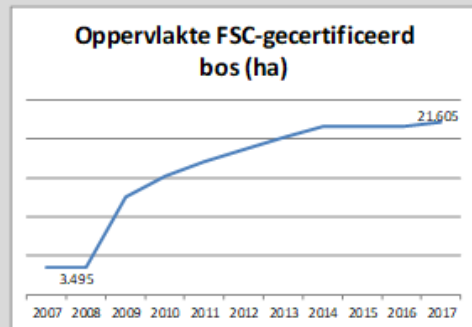
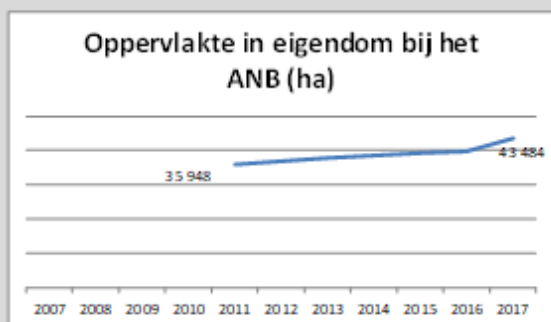
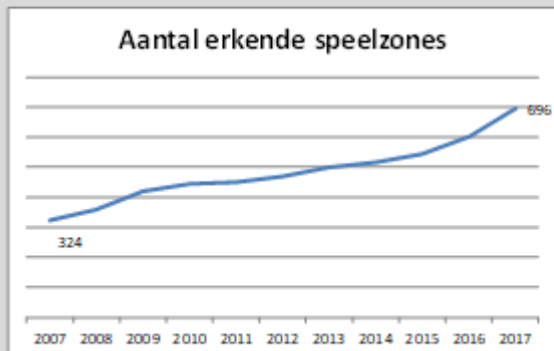
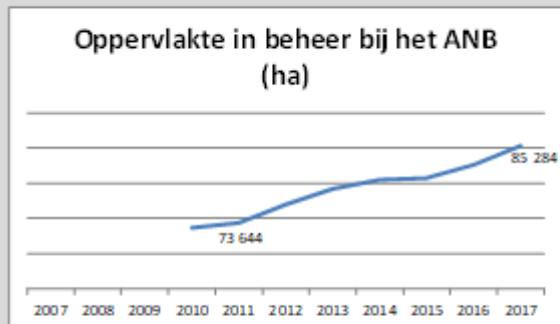
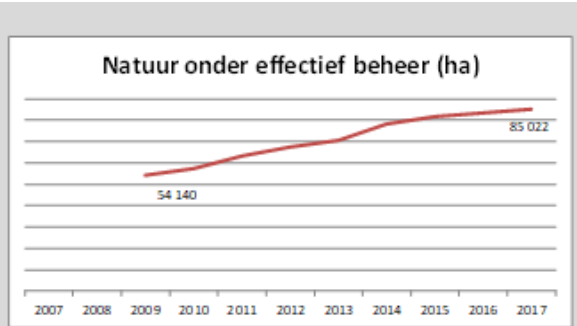
Kencijfer	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Biodiversiteit											
Totale oppervlakte (ha) Vlaamse natuurreservaten (Vlaamse overheid)	6.471	6.573	6.658	6.680	6.680	6.680	6.680	6.680	6.680	6.680	6.680
Totale oppervlakte (ha) erkende natuurreservaten (derden)	12.626	13.434	13.862	13.921	14.695	15.119	16.318	17.817	18.263	18.725	19.175
Totale oppervlakte (ha) bosreservaten (VO)	2.552	2.552	2.783	3.001	3.012	3.060	3.094	3.134	3.186	3.186	3.186
Oppervlakte (ha) natuurdomein met goedgekeurd beheerplan, nog niet erkend (VO)							503	2.077	2.077	2.077	2.086
Oppervlakte (ha) parken in eigendom Vlaamse overheid met beheerplan (volgens criteria Harmonisch Park- en Groenbeheer)	-	-	124	124	124	124	124	124	124	124	124
Oppervlakte (ha) parken van derden met beheerplan (volgens criteria Harmonisch Park- en Groenbeheer)	-	10	13	28	344	514	663	690	722	722	722
Oppervlakte (ha) bossen in eigendom van derden met uitgebreid beheerplan (volgens criteria duurzaam bosbeheer)			11.070	13.724	16.582	19.286	19.918	23.636	25.730	26.789	27.304
Oppervlakte (ha) domeinbossen met bosbeheerplan (VO + derden, buiten de bosreservaten)			9.795	10.164	12.057	12.833	13.685	14.710	15.401	16.058	16.330
Oppervlakte (ha) militair domein met goedgekeurd beheerplan			9.835	9.835	9.835	9.835	9.415	9.415	9.415	9.415	9.415
Natuur onder effectief beheer (cumulatieve som van bovenstaande categorieën)			54.140	57.477	63.329	67.451	70.400	78.283	81.598	83.348	84.564
Aantal lopende natuurinrichtingsprojecten	17	17	17	16	17	15	13	15	14	15	15
Totale oppervlakte VEN (ha)			89.331	88.972	89.577	89.318	90.087	90.521	91.796	92.211	91.802
Totale oppervlakte natuurverwingsgebied (ha)			3.059	3.203	3.203	3.203	4.089	4.337	4.997	5.459	5.569
Totale oppervlakte speciale Beschermingszones (ha)	166.187	166.187	166.187	166.187	166.187	166.187	166.322	166.322	166.322	166.322	166.322
- Habitatrichtlijngebied (ha) (38 SBZ-H)	101.891	101.891	101.891	104.888	104.888	104.888	105.021	105.021	105.021	105.021	105.021
- Vogelrichtlijngebied (24 SBZ-V)	98.243	98.243	98.243	98.243	98.243	98.243	98.243	98.243	98.243	98.243	98.243
Totale oppervlakte Ramsar-gebieden (ha)	5.572	5.572	5.572	5.572	5.572	5.572	5.572	5.572	5.572	5.572	5.572
Totale oppervlakte in beheer bij het ANB (ha)		71.947		73.644	74.385	76.946	79.204	80.509	80.733	82.604	85.284,45
Percentage ANB-domeinen met een goedgekeurd beheerplan							49%	53%	55%	60%	60%

Volume hout dat jaarlijks wordt verkocht (m ³)	125.813 (enkel ANB)	186.497	189.400	176.990	221.374	223.368	227.762	228.026	226575	204212	192.299
Aantal erkende exploitanten en kopers van hout	291	305	315	305	331	317	320	336	330	334	306
Aantal zaadboomgaarden van het ANB	51	62	75	77	79	80	80	99	99	74	107
Organisatie											
Totaal aantal opgemaakte Processen-Verbaal	762	885	878	815	709	583	547	656	665	582	492
Aantal medewerkers van het agentschap (31/12)	807	823	825	805	804	790	785	780	747	740	745
Aantal VTE van het agentschap (31/12)	754,2	757,8	759,25	720,65	730,75	721,4	712,45	705,4	685,17	697,38	686,05
% vrouwen topkader	50%	50%	50%	50%	50%	50%	50%	50%	50%	50%	50%
% vrouwen in middenkader	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	33,33%
% personen met migratieachtergrond	1,0%	1,1%	1,1%	1,2%	1,5%	1,4%	1,3%	1,8%	1,9%	5,4%	NG
Aantal personen met een arbeidshandicap											
% personen met arbeidshandicap	1,1%	1,7%	1,6%	1,5%	1,4%	1,5%	1,3%	1,3%	1,3%	1,6%	2,3%

Indicatoren

5.2 Rapportering kerntakenplan ANB

Titel	Status 2016	Status 2017	Duiding	Impact op VTE: streefwaarde	Impact op VTE: actuele waarde
Afbouw: Brede adviezen	2016 Op schema		<p>Volgende acties werden ondernomen of zijn in voorbereiding:</p> <ul style="list-style-type: none"> • niet langer adviseren acuut gevaar: uitgevoerd najaar 2016 (-0,5); • Visserijloket voor aanvraag visserij: in voorbereiding voor realisatie 2019 (-1 VTE); • notarisvragen, verwerking automatiseren via consultatie databank beheerplannen. Toepassing wordt gebouwd in 2018 (-1 VTE); • wettelijke bekrachtigingen adviesperimeter via trein 2 GBN is uitgesteld als gevolg van de politieke besluitvorming (-1,5 VTE). 	4	-0,5
Afbouw: Vergunningen/ machting	2016 -Uitgesteld		Een voorstel tot wijziging van regelgeving werd opgemaakt, maar zal niet binnen het vooropgestelde tijdsframe (d.i. deze legislatuur) uitgevoerd worden. Er wordt getracht om via de verdere digitalisatie van de processen een deel van de vooropgestelde besparing op te vangen.	nvt	0
Afbouw: Topografische metingen	2016 Op schema	2017 - op schema	Momenteel zijn nog 2 beëdigde landmeters actief binnen ANB. Het takenpakket 'landmetingen' is hoger dan deze 2 fulltime landmeters kunnen uitvoeren. Een beperkt aantal landmetingsopdrachten wordt nu reeds via derden uitgevoerd. Op basis van deze ervaringen zal het ANB zich voorbereiden om alle landmetingstaken via derden te laten gebeuren bij uitstroom van betrokken 2 landmeters (2020).	2	0
Afbouw: beheer kuddes	2016 Op schema	2017 Op schema	De voorbije jaren werden een aantal omvangrijke uitbestedingen gedaan wat betreft graasbeheer in ANB-domeinen, bijv. Kalmthout en opvang eigen grazers in Beheerboerderij Beerse. In de loop van 2015 werd het proces 'kuddebeheer bij ANB' geaudit door een extern bureau. De aanbevelingen van deze audit werden omgezet in een actieplan dat momenteel lopende is.	8	0

Afbouw: uitvoeren van werken voor eigen patrimonium	2016 Gerealiseerd	/	De twee boomkwekerijen van het ANB werden ontmanteld. De aanvoer van bosplantsoen verloopt momenteel via de private markt van boomkwekers.	2,9	2,9
Optimalisatie: vaststellen en opvolgen delicten of meldingen	2016 Op schema	Gerealiseerd	Dit omvatte de afbouw van 5 naar 3 celhoofden en de afbouw van de administratieve ondersteuning, door een verder geoptimaliseerde organisatie en afstemming van een aantal processen bij handhaving, en door het verder uitvoeren van de programmatische aanpak inzake handhaving.	1	0,5
Optimalisatie: uitvoeren van werken voor eigen patrimonium (uitvoeren beheer)	2016 Op schema	2017 Op schema	Door focus te leggen op kerntaken en specialisatie wordt terreinbeheer geoptimaliseerd. Een plan werd uitgewerkt dat wordt opgenomen bij de volgende actualisering van het personeelsplan.	12,6	0

5.3 Besteding budgetten

Begrotingsartikel	Omschrijving	VAK				VEK			
		Budget BO2017	Totaal budget 2017	Totaal vastgelegd	% besteed	Budget BO2017	Totaal budget 2017	Totaal vereffend	% besteed
LBC-3LCH2AF-WT	Beleid Mina (excl FFEU)	€ 66 842 000	€ 74 213 000	€ 74 145 639	99,91%	€ 67 592 000	€ 68 325 008	€ 68 054 981	99,60%
LDC-3LCH2AF-WT	VKO Beheer	€ 4 396 000	€ 4 396 000	€ 4 393 797	99,95%	€ 4 026 000	€ 4 426 000	€ 4 390 757	99,20%
LDO-1LAH2ZZ-LO	Lonen	€ 35 640 000	€ 35 395 000	€ 35 355 849	99,89%	€ 35 640 000	€ 35 233 448	€ 35 176 778	99,84%
LDO-1LAH2ZZ-WT	Apparaat	€ 3 952 000	€ 4 817 000	€ 4 815 742	99,97%	€ 3 952 000	€ 4 802 000	€ 3 789 875	78,92%
LDO-1LCH2AF-WT	Werking AU	€ 5 714 000	€ 6 138 000	€ 6 107 483	99,50%	€ 5 714 000	€ 6 138 000	€ 5 439 131	88,61%
LD029	Grondenbank	€ 2 500 000	€ 5 929 066	€ 5 929 066	100,00%	€ 2 500 000	€ 5 937 934	€ 5 937 934	100,00%
Totaal		€ 119 044 000	€ 130 888 066	€ 130 747 576	99,89%	€ 119 424 000	€ 124 862 390	€ 122 789 456	98,34%

* exclusief fondsen (VRK) en natuurinrichting

